

EUROPEAN
STATISTICAL
SYSTEM

RAPPORT VAN HET PEER REVIEW TEAM

INZAKE NALEVING VAN DE PRAKTIJKCODE VOOR EUROPESE
STATISTIEKEN EN VERDERE VERBETERING EN ONTWIKKELING VAN
HET NATIONAAL STATISTISCH SYSTEEM

Nederland

Marko Krištof
Karin Blix
Daniele Lamarque
Axel Behrens

INHOUDSOPGAVE

1.	EXECUTIVE SUMMARY	3
2.	INLEIDING.....	8
3.	KORTE BESCHRIJVING VAN HET NATIONAAL STATISTISCH SYSTEEM	10
4.	IN DE AFGELOPEN VIJF JAAR GEBOEKTE VOORUITGANG	13
5.	NALEVING VAN DE PRAKTIJKCODE EN TOEKOMSTIGE DENKRICHTINGEN.....	16
5.1	STERKE PUNTEN VAN HET STATISTIEKBUREAU EN DE DEELNEMENDE ANI's WAT BETREFT HUN NALEVING VAN DE PRAKTIJKCODE	16
5.2	VRAAGSTUKKEN EN AANBEVELINGEN	19
5.2.1	VERSTERKEN VAN HET INSTITUTIONELE KADER	19
5.2.2	INBEDDING VAN KWALITEITSMANAGEMENT	22
5.2.3	VERBETEREN VAN DE TOEGANKELIJKHEID VAN STATISTISCHE BERICHTEN	23
5.2.4	VERSTERKEN VAN DE GEBRUIKERSGERICHTHEID	25
5.3	ZIENSWIJZE VAN HET STATISTIEKBUREAU, ALS DE NATIONALE COÖRDINATOR VAN HET NSS EN DE PEER REVIEW, OVER DEZE AANBEVELINGEN, VOOR ZOVER DEZE ZIENSWIJZE AFWIJKT VAN DE BEOORDELING DOOR DE EXPERTS	27
	BIJLAGE A – AGENDA VAN HET BEZOEK.....	28
	BIJLAGE B – LIJST VAN DEELNEMERS	38

1. EXECUTIVE SUMMARY

Het CBS (internationaal aangeduid als Statistics Netherlands) is een betrouwbare en hooggewaardeerde overheidsorganisatie. Het CBS, opgericht per Koninklijk Besluit van 9 januari 1899, is de statistische autoriteit die in Nederland belast is met de productie en coördinatie van Europese statistieken. Hoewel er een aantal kleine producenten van statistieken zijn die de output indienen bij Eurostat, worden deze niet aangemerkt als Andere Nationale Instanties. Een sterk juridisch kader, geworteld in een lange institutionele traditie en volledig in overeenstemming met de ES CoP-principes, waarborgt de professionele onafhankelijkheid van het CBS.

Uit de door het peer review team gevoerde gesprekken kwam in grote lijnen naar voren dat het CBS in de media en in de samenleving als geheel een goede reputatie geniet. Nieuws van het CBS haalt vrijwel dagelijks de krantenkoppen, aangezien de organisatie het accent legt op proactieve communicatie en ernaar streeft statistische berichten te 'vertalen' naar diverse doelgroepen. Volgens de Eurobarometer is de reputatie van en het vertrouwen in het CBS aanzienlijk groter dan in de overheid. Deze voorsprong moet behouden worden.

CBS lijkt over voldoende personeel en middelen te beschikken. In 2021 telde het CBS 1964 werknemers, 1175 mannen en 789 vrouwen. De totale begroting van het CBS bedraagt circa 210 miljoen euro, waarvan circa 160 miljoen euro gefinancierd wordt door het Ministerie van Economische Zaken. De resterende middelen zijn afkomstig van aanvullende statistische diensten in opdracht die worden gefinancierd door ministeries of andere overheidsinstanties.

Het CBS legt bijzondere nadruk op zijn personeelsbeleid. Een actief wervingsbeleid, maar ook de focus op bijscholing van werknemers, doorgroeimogelijkheden en verbetering van de arbeidsomstandigheden, maken het CBS tot een aantrekkelijke werkplek. De onlangs tot stand gebrachte Management Development Board beheert aanstellingen, loopbaanplannen en -trajecten en brengt potentiële leidinggevendenden in kaart. De CBS Academy is het eigen kenniscentrum van het CBS dat medewerkers opleidingen op maat biedt.

Het CBS is zeer actief op het gebied van institutionele samenwerking (zowel in eigen land als daarbuiten) en werkt intensief samen met de wetenschappelijke gemeenschap. Hierdoor wordt specifieke kennis en kunde en een extern perspectief ingebracht waarmee bestaande werknemers hun voordeel kunnen doen en dat de werving van nieuw personeel faciliteert. De CBS Academy biedt onderzoekers, onderwijzers en studenten meer inzicht in officiële statistieken, en kansen op stages en fondsenwerving voor onderzoek, maar ook toegang tot geavanceerde microdatafaciliteiten met een overvloed aan beschikbare gegevens.

Het CBS was de initiatiefnemer van het Scheveningen Memorandum on Big Data and Official Statistics, en neemt daarmee het voortouw bij het in kaart brengen van de mogelijkheden van nieuwe databronnen voor officiële statistieken. Het CBS investeert fors in nieuwe databronnen, data-integratie en nieuwe manieren om data te verwerken en te presenteren. Meerdere particuliere data-aanbieders en innovatieve methoden zoals het gebruik van kunstmatige intelligentie zijn op succesvolle wijze geïntegreerd in de productie van statistieken. Het CBS is zich ervan bewust dat draagvlak vereist is om toegang te krijgen tot nieuwe databronnen en streeft er derhalve naar een 'sociale vergunning' voor zijn innovatieve dataverzamelingsactiviteiten te verkrijgen. Privacy preserving-technieken, die het mogelijk maken analyses uit te voeren zonder toegang te hebben tot de onderliggende gevoelige data, worden momenteel eveneens overwogen als een aanvullende manier om toegang te krijgen tot 'privately held data' in gevallen waarin de datahouders niet bereid zijn deze data met het CBS te delen.

Het CBS geeft de voorkeur aan inhuur en maakt gebruik van 'scrum and agile'-technieken om IT-projecten op te zetten. Een modulaire softwarebenadering, gekoppeld aan het gebruik van open source, staat garant voor flexibiliteit, waardoor IT-producten passend en kostenefficiënt zijn en tijdig

worden geleverd. In het kader

van de invoering van ISO 9001 is sterk het accent gelegd op continu verbeteren, en deze benadering is uitgegroeid tot een essentieel onderdeel van de institutionele cultuur van het CBS.

Over het algemeen wordt de Praktijkcode voor Europese Statistieken (ES CoP) binnen het Nederlands statistisch systeem in hoge mate nageleefd. Het peer review team deed echter twee aanbevelingen die relevant zijn voor de naleving en twaalf verbeteringsgerelateerde aanbevelingen, ingedeeld in vier rubrieken, die hieronder opgesomd en toegelicht worden.

AANBEVELINGEN

I. Versterken van het institutionele kader

De raad van advies is grotendeels verantwoordelijk voor de aanstelling en het ontslag van de directeur-generaal van het CBS. Hoewel de onafhankelijkheid van het CBS door het peer review team niet als problematisch werd beschouwd, zou de aanstelling en – belangrijker nog – het ontslag van de directeur-generaal kunnen worden gekoppeld aan preciezere voorschriften, procedures en garanties om de institutionele stabiliteit in potentieel kritische momenten te verbeteren.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

1. De raad van advies zou zich moeten buigen over het proces voor de aanstelling en het ontslag van de directeur-generaal van het CBS, teneinde de procedures te stroomlijnen om de institutionele stabiliteit te versterken en het proces inzichtelijker te maken. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 1.8).

Het CBS erkent de mogelijkheid van het gebruik van 'privately held data' voor statistische doeleinden en heeft deze data reeds talloze malen in statistische producten verwerkt. In dit verband introduceerde het CBS het concept 'sociale vergunningverlening', waarmee wordt bedoeld dat de aanbieders van informatie, maar ook wetgevers, eerder geneigd zullen zijn het CBS toegang te verlenen tot dergelijke data wanneer sprake is van maatschappelijk draagvlak. Om deze sociale vergunning te verkrijgen moet het CBS gebruikers raadplegen en voorlichten over de voordelen van het gebruik van 'privately held data'.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

2. Het CBS zou zich meer moeten inspannen om toegang te krijgen tot 'privately held data' en gebruikers op grotere schaal moeten raadplegen over de voordelen van het gebruik van nieuwe databronnen en over privacykwesties teneinde er een 'sociale vergunning' voor te verkrijgen. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 2.4).

Het CBS hanteert een actief personeelsbeleid dat gebruik maakt van diverse instrumenten. Het lijkt er echter op dat niet volledig aan de verwachtingen van werknemers wordt voldaan als het gaat om hun loopbaanontwikkeling binnen het CBS. Door een snel toenemende uitstroom van werknemers die met pensioen gaan worden het wervingsbeleid en de bijbehorende opleidingen van cruciaal belang, en personeelsbeheer moet meer aandacht krijgen om te waarborgen dat het CBS aantrekkelijk blijft voor talentvolle en veelbelovende werknemers.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

3. Het CBS moet zijn actieve personeelsbeleid blijven ontwikkelen, zich meer inspannen om alle medewerkers te informeren over hun doorgroeimogelijkheden en maatregelen treffen om de interne mobiliteit van personeel te bevorderen en ervoor te zorgen dat het CBS aantrekkelijk blijft voor talentvolle en veelbelovende werknemers. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 3.1).

Het CBS-personeel is professioneel en zeer goed opgeleid. Om de opleiding van werknemers te faciliteren, heeft het CBS onlangs een eigen kenniscentrum opgezet, de CBS Academy. Ook al lijkt het algemene opleidingssysteem goed te werken, kan het voordelig zijn de opleiding van medewerkers en het inwerkprogramma nauwer aan elkaar te koppelen. Het voorlichten van alle werknemers over de algemene aspecten van Europese statistieken en het kwaliteitskader van het Europees Statistisch Systeem zou bijdragen aan een efficiëntere productie van Europese en andere statistieken.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

4. Het CBS zou moeten overwegen de basistrainingen van de CBS Academy op te nemen in het reguliere inwerkprogramma, waaronder uitgebreide voorlichting over de algemene aspecten van Europese statistieken en het kwaliteitskader van het Europees Statistisch Systeem. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicatoren 3.1 en 7.1).

II. Inbedding van kwaliteitsmanagement

Het CBS hanteert een omvattend kwaliteitskader dat gebaseerd is op internationale normen zoals ISO 9001 en ISO 27001. Een omvattend en samenhangend metadatasysteem lijkt geen deel uit te maken van dit kwaliteitskader, hetgeen het door het peer review team geconstateerde gebrek aan samenhangende metadata zou kunnen verklaren. Sommige gebruikers wezen op onvolledige metadata voor de statistieken/data die ze gebruiken, maar werden goed geholpen door medewerkers van het CBS.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

5. Het CBS zou een omvattend metadatasysteem moeten opzetten dat een samenhangend overzicht biedt van alle metadata waarover het CBS beschikt. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicatoren 15.1, 15.5, 15.6 en 15.7).

Aangezien de meeste Europese statistieken enige vorm van kwaliteitsrapportage vereisen, zou het efficiënt en zinvol zijn alle kwaliteitsrapportage binnen het CBS te baseren op de Single Integrated Metadata Structure. Op deze manier kan de kwaliteitsrapportage worden verbeterd door de Single Integrated Metadata Structure toe te passen in één gemeenschappelijk metadatasysteem, met de mogelijkheid om de relevante velden te selecteren die vereist zijn voor verschillende rapportageverplichtingen. Dit zou minder administratieve rompslomp voor producenten van statistieken met zich meebrengen en samenhangende verslaglegging aan gebruikers in binnen- en buitenland mogelijk maken.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

6. Het CBS zou zijn kwaliteitsrapportage moeten baseren op de Single Integrated Metadata Structure om efficiënte en geharmoniseerde verslaglegging op nationaal, Europees en internationaal niveau te bevorderen. Kwaliteitsrapporten moeten in het Nederlands en het Engels beschikbaar zijn. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicatoren 15.1, 15.5, 15.6 en 15.7).

Hoewel het CBS beschikt over een solide en omvattend kwaliteitskader en kwaliteit binnen de hele organisatie hoog in het vaandel lijkt te worden gedragen, en aangezien verschillende prestatiebeoordelingssystemen worden gebruikt bij de verschillende productiesystemen, achtte het peer review team het zinvol om één gemeenschappelijk systeem te hanteren waarbij de statistische processen worden beschreven en bewaakt door personeel en hun leidinggevenden en dat binnen de hele organisatie kan worden gebruikt. Inzicht krijgen in de statistische processen en de prestaties van

de processen meten aan de hand van kernprestatie-indicatoren voor de productie van statistieken, kan nuttig en efficiënt zijn. Een gemeenschappelijk systeem kan ook bevorderlijk zijn voor de personeelsmobiliteit binnen het CBS.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

7. Het CBS moet voortbouwen op het idee van een gemeenschappelijk instrument voor statistisch personeel en leidinggevenden dat inzicht kan bieden in de stappen in het productieproces en prestaties bij de productie van statistieken kan meten. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicatoren 8.3 en 8.4).

III. Verbeteren van de toegankelijkheid van statistische berichten

Voorinzage van statistische berichten wordt 24 uur van tevoren toegekend aan diverse overheidsinstanties en mediaorganisaties. Omdat de statistische autoriteiten moeten waarborgen dat de productie en disseminatie van Europese statistieken objectief en transparant zijn, en dat alle gebruikers op gelijke wijze worden behandeld, acht het peer review team het noodzakelijk om maatregelen te nemen om de naleving van de ES CoP te bewaken door het voorinzagebeleid grondig te herzien. Door de regels en afspraken aan te scherpen en de duur van voorinzage in statistische resultaten te verkorten, kan op transparante wijze worden aangetoond dat de disseminatie van Europese statistieken onpartijdig is.

Om te voldoen aan de ES CoP, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

8. Het CBS zou zijn voorinzagebeleid moeten herzien, dat in strijd is met het onpartijdigheidsbeginsel. Als voorinzage wordt gehandhaafd, moet het CBS voorinzagetermijnen verkorten, de wijze van toegang herzien en de criteria die ten grondslag liggen aan afzonderlijke beslissingen transparanter maken. (Relevant voor de naleving: ES CoP, indicator 6.7).

Het CBS hanteert meerdere dagelijkse tijdstippen voor de disseminatie van officiële statistieken: 6.30 uur voor beursgevoelige berichten, 9.30 uur voor persberichten, 12.30 uur voor bedrijfsartikelen, 15.30 uur voor de eilanden in het Caribisch gebied, en berichten om middernacht zodat de laatste informatie kan worden opgenomen in de ochtendkranten. Om de voorspelbaarheid van de publicatietijdstippen te bevorderen, zou het CBS zijn publicatiebeleid moeten herzien en mogelijk het aantal dagelijkse publicatietijdstippen moeten beperken.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

9. Het CBS zou zijn publicatiebeleid moeten herzien om de voorspelbaarheid van de publicatietijdstippen te bevorderen en het aantal dagelijkse publicatietijdstippen te beperken. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 6.5).

Het CBS houdt op zijn website een publicatiekalender bij. De kalender wordt opgesteld voor aanvang van het statistisch jaar, maar ook elke vrijdag geactualiseerd voor de komende periode. De kalender is niet interactief en bevat geen informatie over de publicatietijdstippen van eerdere berichten. Het peer review team merkte ook op dat bij afwijkingen van het tijdschema voor de disseminatie, de publicatiekalender geen informatie bevat over eerdere publicatietijdstippen en alleen de nieuwe datum openbaar maakt, zonder nadere toelichting.

Om te voldoen aan de ES CoP, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

10. Het CBS zou zijn publicatiekalender moeten aanvullen met informatie over de wijzigingen in publicatietijdstippen en redenen voor elke wijziging. (Relevant voor de naleving: ES CoP, indicator 13.4).

De publicatiekalender van het CBS bevat momenteel onvoldoende informatie voor Engelstalige gebruikers. De Engelse publicatiekalender geeft een beperkt aantal berichten weer, aangezien het alleen berichten bevat die zijn vertaald van het Nederlands naar het Engels. Het publicatietijdstip van de Engelstalige berichten is 15.00 uur, aanzienlijk later dan voor de Nederlandse berichten. Omdat alle gebruikers volgens Verordening 223/2009 betreffende de Europese statistiek gelijk moeten worden

behandeld, stelt het peer review team voor alle berichten (zowel Nederlandse als Engelse) op te nemen in één publicatiekalender.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

11. Het CBS zou zijn publicatiekalender moeten herzien om te komen tot één kalender waartoe alle gebruikers op dezelfde voorwaarden toegang hebben. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 6.5).

IV. Versterken van de gebruikersgerichtheid

Het CBS heeft een sterke communicatieafdeling en onderhoudt nauwe banden met gebruikers. Aan de behoeften van gebruikers wordt veelvuldig tegemoet gekomen door diverse formele en informele raadplegingen, tussen hoofddirecties of diensten van het CBS en gebruikers van hun sector, en acht gebruikersraden onder de paraplu van de raad van advies, waaraan producenten en gebruikers van statistieken kunnen deelnemen. De raad van advies zorgt ervoor dat prioritaire behoeften worden vervuld en weerspiegeld in de jaarlijkse werkprogramma's van het CBS, en geeft advies over deze prioriteiten. Ondanks de sterke betrokkenheid van de diverse gemeenschappen steunt het peer review team het streven van het CBS om nieuwe gebruikers te benaderen. Hierbij valt te denken aan maatregelen om groepen in de samenleving te bereiken waartoe de traditionele gebruikers niet behoren. Door de gebruikerspopulatie te vergroten ontstaat mogelijk meer maatschappelijk draagvlak voor de werkzaamheden van het CBS.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

12. Het CBS zou een strategie moeten ontwikkelen die tot doel heeft nieuwe gebruikersgroepen in kaart te brengen en te benaderen teneinde bredere lagen van de samenleving te betrekken. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 11.1).

Door de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming hebben nationale statistiekbureaus in de Europese Unie beter zicht gekregen op privacykwesties waarmee berichtgevers en gebruikers te maken hebben. Hoewel dit samenviel met lagere responspercentages, onderstreepte het peer review team het belang van proactieve communicatie over kwesties rondom statistische geheimhouding. Aangezien statistische geheimhouding een complexe kwestie is, zou het CBS zijn communicatie over privacykwesties moeten herzien.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

13. Het CBS zou zijn communicatie over privacykwesties moeten herzien, door ervoor te zorgen dat berichten waarvoor geheimhouding geldt gemakkelijk te begrijpen zijn, en alle aanvullende informatie direct beschikbaar is. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 5.4).

Het CBS beschikt over een geavanceerd systeem voor toegang tot microdata dat talloze datasets omvat en een waardevol hulpmiddel is voor onderzoekers. Hoewel de kosten voor toegang tot microdata worden gedragen door de onderzoeker, zouden deze kosten eenvoudig in een catalogus van microdatadiensten op de website van het CBS kunnen worden weergegeven. Het CBS gaf aan nieuwe benaderingen te willen verkennen om de procedures voor outputcontrole te vereenvoudigen en delen van het proces te automatiseren.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

14. Het CBS zou zich moeten blijven inspannen om het systeem voor toegang op afstand tot microdata te optimaliseren en daarmee het niveau van de dienstverlening te verhogen, en tevens de geheimhouding en beschikbaarheid van de data te waarborgen. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicatoren 5.6 en 15.4).

In de geest van continu verbeteren, dat onlosmakelijk verbonden is met het Europees Statistisch Systeem (ESS), zal het statistiekbureau de in dit rapport geformuleerde aanbevelingen vertalen in verbeteracties die zullen worden doorgevoerd in het Nationaal Statistisch Systeem (NSS).

2. INLEIDING

Kwaliteit is ontegenzeggelijk een van de comparatieve voordelen van het Europees Statistisch Systeem (ESS) in een wereld die gekenmerkt wordt door steeds meer non stop beschikbare informatie en nieuwe uitdagingen, als gevolg van uitzonderlijke omstandigheden of de voortdurende behoefte aan snellere data, die evenwel van betrouwbare kwaliteit moet zijn. De Praktijkcode voor Europese statistieken (ES CoP) is de pijler waar het gemeenschappelijke kwaliteitskader van het ESS rust, en de statistische autoriteiten van het ESS hebben zich gecommitteerd aan naleving ervan.

In dit verband is het van cruciaal belang dat het ESS wordt uitgerust met een controlemechanisme, de peer reviews, die deze vrijwillige toezegging om de ES CoP na te leven ondersteunt met betrouwbare controle-informatie. Het doel van dit controlemechanisme is om de integriteit, professionele onafhankelijkheid en verantwoordingsplicht van de statistische autoriteiten binnen het ESS te bevorderen. De eerste ronde van peer reviews werd uitgevoerd in 2006-2008, gevolgd door een tweede ronde in 2013-2015.

In 2017 werd de ES CoP herzien en uitgebreid, en deze omvat momenteel 16 principes. Deze herziene versie van de ES CoP was aanleiding voor een derde ronde van peer reviews, die vanaf 2021 tot halverwege 2023 worden uitgevoerd in de lidstaten van de Europese Unie en van de Europese Vrijhandelsassociatie (EFTA), en binnen Eurostat. Deze ronde van peer reviews heeft tot doel de kwaliteit van en het vertrouwen in de Europese statistiek te verbeteren; hierbij wordt beoordeeld in hoeverre het ESS de principes van de herziene ES CoP naleeft. De peer reviews hebben betrekking op de statistische autoriteiten van het ESS (Eurostat, de nationale statistische instituten (NSI's) en een aantal andere nationale instanties (ANI's) die Europese statistieken ontwikkelen, produceren en dissemineren. De peer reviews zullen worden gevolgd door een in de tijd begrensde jaarlijkse monitoring van de door de NSI's ontwikkelde verbeteracties om gevolg te geven aan de aanbevelingen in de peer review rapporten.

De derde ronde van peer reviews heeft de volgende twee doelstellingen:

- de naleving door het ESS van de ES CoP evalueren teneinde aan het ESS en aan externe stakeholders te laten zien dat het ESS een systeem is dat voldoet aan de ES CoP-principes;
- NSI's, ANI's en Eurostat helpen zich verder te verbeteren en te ontwikkelen door toekomstige denkrichtingen aan te geven; tegelijkertijd moeten ze overheidsinstanties ertoe aanzetten de uitvoering van deze aanbevelingen te ondersteunen.

Elke peer review wordt uitgevoerd door een team van vier statistische experts (die zowel binnen als buiten het ESS werkzaam zijn). De peer review omvat vier fasen: invullen van de self-assessmentvragenlijsten (SAQ's) door een land; analyse van deze SAQ's door het peer review team; een bezoek aan het land door het peer review team; en opstellen van het definitieve rapport en daaruit voortvloeiende aanbevelingen door het peer review team. De aanbevelingen zijn tweeledig:

- Relevant voor de naleving (gericht op naleving van de ES CoP);
- Verbeteringsgerelateerd (minder kritische/technische verbeteringen).

Bij het evalueren van de nationale statistische systemen wordt een auditachtige aanpak gekoppeld aan een peer review, zodat de landen profiteren van de positieve aspecten van beide benaderingen. De auditachtige aanpak vereist het overleggen van bewijsmateriaal, het overnemen van de aanbevelingen door het peer review team, en het recht van de statistiekbureaus om een verschil van inzicht over de aanbevelingen en de bijbehorende verbeteracties kenbaar te maken. De peer review maakt het mogelijk binnen het ESS overeenstemming te bereiken over de methode, de doelstellingen, het toepassingsgebied en de uitvoeringsregelingen, en legt de nadruk op verbeteringen en intercollegiaal leren.

Hoewel alle principes van de ES CoP voor alle landen zullen worden getoetst via de SAQ, staat het de peer review experts vrij om zich tijdens het landenbezoek te richten op de principes die extra verduidelijking/toelichting behoeven. Sommige principes, zoals die welke betrekking hebben op professionele

onafhankelijkheid en coördinatie en samenwerking, maar ook principes ten aanzien van moderniseringsaspecten, zullen tijdens het controlebezoek worden getoetst voor elk lid van het ESS.

Naast de gemeenschappelijke principes die voor elk lid van het ESS worden getoetst legde het peer review team tevens de nadruk op de principes streven naar kwaliteit, onpartijdigheid en objectiviteit, relevantie, en samenhang en vergelijkbaarheid.

Het streven naar kwaliteit (ES CoP-principe 4) werd grondig getoetst aangezien het niet geheel duidelijk was of statistische output en de kwaliteit ervan naar behoren zijn gedocumenteerd. Het peer review team benadrukte tevens dat de objectieve en onpartijdige disseminatie van statistieken (ES CoP-principe 6) van invloed is op het vertrouwen in het CBS. Onpartijdigheid om zorg te dragen voor expliciete gelijke toegang tot statistische informatie door de regels en afspraken inzake voorinzage was een belangrijk gespreksonderwerp tijdens deze peer review. Ook het inspelen op de opkomende behoeften van gebruikers en het in kaart brengen van nieuwe gebruikers (ES CoP-principe 11) kwam aan de orde. Wat naleving van ES CoP-principe 14 (Samenhang en vergelijkbaarheid) betreft, constateerde het peer review team dat diverse verbeteringen in de publicatiekalender zouden moeten worden aangebracht door het CBS.

Hoewel de rapporten niet moeten worden gebruikt om het ene land met het andere te vergelijken, is ook veel werk gestoken in de harmonisering van de rapporten en de daaruit voortvloeiende verbeteringen in de landen, zodat alle landen gelijk worden behandeld.

De peer review van Eurostat werd uitgevoerd door de European Statistical Governance Advisory Board (ESGAB).

3. KORTE BESCHRIJVING VAN HET NATIONAAL STATISTISCH SYSTEEM

Wet- en regelgeving

Het CBS werd op 9 januari 1899 opgericht bij Koninklijk Besluit betreffende het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Centrale commissie voor de statistiek. De huidige rechtsgrondslag voor het CBS en zijn werkzaamheden is de Wet op het Centraal bureau voor de statistiek van 20 november 2003, laatstelijk gewijzigd op 2 maart 2022. Daarnaast is de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen (Kaderwet ZBO) van toepassing.

In de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen en de Wet op het Centraal bureau voor de statistiek worden de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de Minister van Economische Zaken enerzijds en van de directeur-generaal van het CBS anderzijds beschreven. Als een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) verricht het CBS diverse openbare diensten maar opereert het onafhankelijk en niet onder het rechtstreekse gezag van een Nederlands ministerie. De Minister van Economische Zaken is politiek verantwoordelijk voor de relevante wet- en regelgeving, de begroting en de voorwaarden. Het CBS wordt gefinancierd uit de overheidsbegroting voor de productie van wettelijk verplichte Europese of nationale statistieken. De status van het CBS als een zelfstandig orgaan, gekoppeld aan de bepalingen van de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek, staat garant voor zijn professionele onafhankelijkheid en die van zijn directeur-generaal, zowel juridisch gesproken als in de praktijk.

Organisatie

Het bestuur van het CBS wordt gevormd door de directeur-generaal, de plaatsvervangend directeur-generaal en de hoofddirecteuren. Een volledig overzicht van de organisatie is te vinden op [Organisatie \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl).

Het CBS heeft een raad van advies met subcommissies voor ICT, audits en programmering; zie [De raad van advies \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl). Zoals vermeld in de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek, heeft de raad van advies van het CBS als voornaamste taak de directeur-generaal van het CBS desgevraagd of uit eigen beweging te adviseren over de uitvoering van diens taken en bevoegdheden.

Om de vijf jaar vindt een evaluatie plaats van de effectiviteit, efficiëntie en onafhankelijkheid van het functioneren van het CBS, zoals voorgeschreven door de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek. Het evaluatierapport wordt naar de Tweede Kamer gestuurd.

Procedure voor de benoeming van het hoofd van het statistiekbureau

Artikel 12 van de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen verplicht de Minister van Economische Zaken ertoe de directeur-generaal van het CBS te benoemen. Bij het openvallen van de functie van directeur-generaal stelt de raad van advies een lijst van bevoegdheden op die vereist zijn voor de selectie van de directeur-generaal. De functie en de bevoegdheden worden gepubliceerd en, overeenkomstig een transparante procedure die uitsluitend gebaseerd is op professionele criteria, beoordeelt de raad van advies kandidaten en doet een definitieve aanbeveling aan de Minister. Deze procedure is verankerd in artikel 12 van de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen en in artikel 2a van de Wet op het Centraal bureau voor de statistiek.

Statistische programma's

De door het CBS gepubliceerde informatie heeft betrekking op talloze maatschappelijke aspecten, van macro-economische indicatoren zoals economische groei en consumentenprijzen, tot de inkomens van

personen en huishoudens. Alle informatie is openlijk en gelijktijdig beschikbaar via de website en het open-dataportaal StatLine. Een volledig overzicht van de jaarlijkse werkprogramma's is in het Nederlands te vinden op de [website](#).

Zoals voorgeschreven door de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek, stelt het CBS een jaarlijks werkprogramma, een jaarverslag en een meerjarenprogramma op. De Minister van Economische Zaken moet de jaarlijkse en meerjarenprogramma's goedkeuren. Goedkeuring van het jaarlijkse werkprogramma of een wijziging daarvan wordt alleen onthouden als een dergelijk programma of wijziging, naar het oordeel van de Minister, niet past binnen de financiële en organisatorische voorwaarden die uiteen worden gezet in het meerjarenprogramma. De Minister van Economische Zaken moet de jaarrekening goedkeuren, die samen met de controleverklaring van de onafhankelijke accountant is opgenomen in het jaarverslag. Het jaarplan omvat de jaarbegroting en het jaarlijkse werkprogramma en wordt gepubliceerd op de CBS-website.

In het kader van de Kaderwet ZBO en de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt een protocol van werkafspraken ondertekend tussen het Ministerie van Economische Zaken en het CBS, en dit protocol wordt om de vijf jaar herzien. Het in 2017 ondertekende protocol regelt onder welke voorwaarden het meerjarenprogramma over vijf jaar wordt vastgesteld en gefinancierd, en de op de jaarbegroting toegepaste procedure, evenals de structuur en de audit van de jaarrekening. De directeur-generaal van het CBS en het Ministerie komen viermaal per jaar bijeen voor overleg, waarvan ten minste één bijeenkomst per jaar plaatsvindt in aanwezigheid van de Minister. Overleg over de werkzaamheden, financiën en automatisering van het CBS vindt driemaal per jaar plaats. Het protocol omvat tevens het beheer van aan de Europese statistiek gestelde eisen en stelt dat bij een substantiële vermindering van betaald werk in opdracht, het Ministerie medeverantwoordelijk is voor het opvangen van de verliezen.

Begrotingsmiddelen

De totale begroting over 2022 van het CBS bedraagt circa 210 miljoen euro, waarvan circa 160 miljoen euro (de 'basisbegroting') rechtstreeks wordt gefinancierd door het Ministerie van Economische Zaken (EZK). De resterende middelen zijn afkomstig van aanvullende statistische diensten in opdracht die grotendeels worden gefinancierd door ministeries of diverse instanties. Het aantal werknemers van het CBS bedroeg in 2021 circa 1800 VTE en is in de afgelopen jaren min of meer gelijk gebleven. Dit vloeit voort uit een vereffenend effect tussen de reductie van het aantal werknemers door de toegenomen efficiëntie van de werkzaamheden van het CBS, en pensionering en de toename van verkregen middelen voor de levering van aanvullende diensten.

In de periode sinds 2012 is de door het Ministerie van Economische Zaken beschikbaar gestelde basisbegroting met ruim 50 miljoen euro teruggebracht, hetgeen nadelig uitpakte voor de productie van niet-Europese statistieken. Aan nieuwe Europese statistieken gestelde verplichtingen (6,8 miljoen euro voor 2019-2023) worden volledig gedekt door het Ministerie. Om deze budgettaire beperkingen het hoofd te bieden, heeft het CBS efficiëntiemaatregelen genomen en de productie van niet-Europese statistieken deels stopgezet of uitgesteld, of medefinanciering verkregen voor deze statistieken. Vanwege deze bezuinigingen kwamen de financiële resultaten en het eigen vermogen onder druk te staan, mede vanwege de toenemende ICT-kosten. Eind 2018 was het negatieve eigen vermogen aangegroeid tot 4 miljoen euro. De liquide middelen van het CBS blijven positief, en het statistiekbureau heeft een kredietfaciliteit van 10 miljoen euro. In 2019, 2020 en 2021 boekte het CBS positieve resultaten dankzij inkomsten die werden behaald met meer aanvullende statistische diensten, en lagere operationele kosten.

De kosten van alle nieuwe Europese statistieken en toegenomen personeelskosten werden in de afgelopen jaren volledig gedekt door het ministerie van Economische Zaken. De basisbegroting voor IT bleek ontoereikend, hetgeen risico's ten aanzien van continuïteit en informatiebeveiliging met zich

meebrengt. Dit probleem was besproken met het Ministerie. Naar aanleiding van dit gesprek zal het CBS een aanvullend budget ontvangen om te investeren in de IT-continuïteit en informatiebeveiliging.

Coördinatie van het NSS en andere nationale instanties

Volgens de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek is het CBS de enige statistische autoriteit in Nederland die belast is met de productie van Europese statistieken. Er zijn geen andere statistische instanties (ANI's). Er zijn een aantal kleine producenten van statistieken die de vereiste statistische informatie verstrekken aan het CBS, dat deze informatie vervolgens overdraagt aan Eurostat. De enige uitzondering is de Nederlandsche Centrale Bank, die een deel van de Europese statistieken produceert.

Toegang tot data

De Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek schrijft voor dat het CBS voor zijn databehoeften toegang heeft tot overheidsregistraties. Verder worden bedrijven door de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek geacht data te verstrekken aan het CBS om aan zijn statistische verplichtingen te voldoen.

Relaties met gebruikers / disseminatie van statistische producten en diensten

Het CBS publiceert statistieken in diverse vormen: van tabellen en nieuwsberichten tot video's en verklaringen van woordvoerders. Daarbij ligt sterk het accent op communicatie, en statistische berichten worden afgestemd op de behoeften van gebruikers en het publicatiekanaal van de mediadeskundigen binnen het nieuwscentrum van het CBS. Om de bruikbaarheid van statistische berichten voor de media te verbeteren, worden de meeste om middernacht gepubliceerd, zodat ze kunnen worden opgenomen in de ochtendkranten. Ten aanzien van de inhoud van hiervan hanteert het CBS de volgende uitgangspunten:

- **Verantwoord** De statistieken worden gemaakt met verantwoorde, wetenschappelijk onderbouwde statistische methoden. Informatie over deze methoden en definities is beschikbaar op de website.
- **Nauwkeurig en betrouwbaar**
- **Empirisch** Het CBS publiceert op basis van metingen, verkregen uit bijvoorbeeld eigen enquêtering, uit registraties die door andere instellingen worden bijgehouden, of uit big data. Informatie over de gebruikte bronnen is openlijk beschikbaar op de website.
- **Fenomeengericht** Het CBS streeft naar een zo volledig mogelijke beschrijving van (een deel van) de werkelijkheid (fenomeen) door statistieken in samenhang te presenteren.
- **Relevant** Het CBS levert statistieken die aansluiten bij de behoeften van de gebruikers en bij maatschappelijke ontwikkelingen. Om op de hoogte te zijn van de behoeften onderhoudt het CBS intensieve contacten met gebruikers.
- **Objectief** De statistieken worden op een objectieve manier opgesteld op basis van louter statistische overwegingen.

4. IN DE AFGELOPEN VIJF JAAR GEBOEKTE VOORUITGANG

Handhaving van een stabiel institutioneel kader

Sinds de peer review zijn diverse verbeteringen doorgevoerd met betrekking tot de stabilisering van het institutionele kader en de versterking van kwaliteitsmanagement en kwaliteitszorg. Budgettaire beperkingen hebben geen nadelige gevolgen gehad voor de verstrekking van Europese statistieken en werden gecompenseerd door aanvullende middelen en inspanningen om de efficiëntie te verbeteren. Diverse hervormingen werden doorgevoerd op het gebied van human resources, kwaliteitsmanagement en prestatiemeting.

Institutionele governance

De vorige peer review ging in op de noodzaak te beschikken over passende statistische governancestructuren naar aanleiding van de aangekondigde Hervormingsagenda Rijksdienst. In 2017 werd de Centrale Commissie voor de Statistiek ontbonden en vervangen door een raad van advies die beschikt over soortgelijke bevoegdheden wat de aanstelling en het ontslag van de directeur-generaal betreft. Terwijl de gerelateerde processen nauwkeuriger moeten worden gedefinieerd (zie aanbeveling 1), werd het toezicht door de raad van advies op de CBS-werkzaamheden in verband met programmering, financiën en statistieken uitgebreid. De raad van advies geeft gevraagd en ongevraagd advies over onder meer de invulling en uitvoering van taken, en brengt advies uit over het meerjarenprogramma op basis van voorbereidingen door de subcommissies van de raad, namelijk de programmaraad, het audit comité en de Commissie ICT. De totstandbrenging van een audit comité lijkt een duidelijke verbetering om degelijke en betrouwbare beheersregels te bevorderen.

Veilig stellen van begrotingsmiddelen

De vorige peer review bevatte de aanbeveling dat de "begrotingsautoriteiten (...) het CBS de vereiste middelen verschaffen om het overeengekomen statistische programma op duurzame wijze ten uitvoer te leggen, en tevens te blijven voldoen aan de hoogste kwaliteitsnormen".

Hoewel het CBS in de periode die volgde op de vorige peer review geconfronteerd werd met bezuinigingen, wist het de vereiste middelen veilig te stellen om Europese statistieken te produceren en passende begrotingskredieten te verkrijgen voor de ontwikkeling van zijn IT-systeem. Vanaf 2014 is fors gesnoeid in de budgetten, maar alle nieuwe EU-verplichtingen werden volledig gedekt door aanvullende budgetten, toegekend door het Ministerie van Economische Zaken. Het CBS ontwikkelde tegelijkertijd de productie in opdracht van statistieken waarvan de kosten volledig werden gedekt door ministeries, hetgeen leidde tot een forse stijging van de inkomsten met meer dan 100% na 2011. Waar mogelijk sluit het CBS meerjarenovereenkomsten om de continuïteit van indirect gefinancierde statistieken te waarborgen, en het meerjarenprogramma verschaft informatie over uit de basisbegroting gefinancierde statistieken en statistieken die worden gefinancierd door andere organisaties.

Aangezien het meest recente evaluatierapport over de effectiviteit en efficiëntie van het CBS benadrukte dat de financiering van IT-investeringen een punt van zorg was, heeft het CBS aanvullende middelen weten te verkrijgen voor de modernisering van zijn IT-systemen.

Performance-management

Het CBS heeft diverse maatregelen doorgevoerd om zijn efficiëntie en effectiviteit te vergroten. De Beleidsregel Taakuitoefening CBS trad in juli 2020 in werking. Het beheer- en controlesysteem is georganiseerd volgens een 'drielijsmodel', dat in 2020 werd ontwikkeld in overeenstemming met internationale normen voor het uitvoeren van interne audits. Het definieert de taken en

verantwoordelijkheden van de drie belangrijkste organisatieonderdelen, en hun onderlinge relatie: het bestuursorgaan,

management en interne audit. Laatstgenoemde rapporteert rechtstreeks aan de directeur-generaal en aan het audit comité van de raad van advies, die een belangrijke rol speelt bij het toezicht op de werkzaamheden van het CBS, door de adviezen van de directeur-generaal over de bedrijfsvoering op te stellen.

Volgens een jaarlijkse interne planning- en controlcyclus, die van start gaat in juni, worden beheerovereenkomsten inzake operationele plannen en budgetten voor de afdelingen gesloten tussen elke hoofddirecteur en de directeur-generaal. Hoofddirecties brengen driemaandelijks rapporten uit, die als input dienen voor de kwartaalverslagen van de directeur-generaal over de uitvoering van plannen, werkzaamheden, het gebruik van begrotingsmiddelen, HR-ontwikkelingen, financiële prognoses, restrisico's en prestatie-indicatoren. Een nieuwe reeks van 25 prestatie-indicatoren, vastgesteld door het meerjarenprogramma 2019-2023, wordt openbaar gemaakt in de bijlage bij het jaarverslag. Deze indicatoren hebben betrekking op diverse onderwerpen zoals communicatie, HR en financieel beheer, IT-middelen, en omvatten door onderzoekers en gebruikers toegekende scores. Volgens de om de 5 jaar verrichte evaluatie (het 'KWINK-rapport') heeft het CBS zijn efficiëntie verbeterd door steeds vaker gebruik te maken van registerdata in plaats van enquêtes uit te voeren, hetgeen heeft geleid tot lagere kosten in de output-/kostenindex van het CBS. Het CBS sponsort daarnaast een leerstoel aan de Universiteit van Amsterdam over het gebruiken en combineren van registerdata.

Human Resource Management

Verscheidene maatregelen zijn genomen om personeelsbeheer te versterken en te moderniseren teneinde toekomstige uitdagingen het hoofd te bieden. In 2020 stelde het CBS een HR-strategie vast die erop gericht was mensen met de juiste vaardigheden en competenties in dienst te nemen. Door de lichte afname van het aantal werknemers (van 1968 in 2018 tot 1941 in 2020) en de toenemende uitstroom van werknemers die met pensioen gaan is het personeelsbestand enigszins verjongd. Werknemers jonger dan 39 jaar namen over dezelfde periode toe van 410 tot 457, terwijl het aantal werknemers met een hoger opleidingsniveau toenam van 1150 tot 1194, ofwel 61,5% van het totale personeelsbestand. Een zeer actief en innovatief opleidingsprogramma ('CBS Academy') zag het licht en een arbeidssatisfactieonderzoek wordt jaarlijks uitgevoerd. Het CBS heeft nauwe en vruchtbare relaties aangeknoopt met universiteiten, en bilaterale samenwerkingsovereenkomsten afgesloten met elf Nederlandse universiteiten. Een actief stagebeleid faciliteert de werving van jonge afgestudeerden.

Versterken van kwaliteitsmanagement en kwaliteitszorg

Na de vorige peer review voerde het CBS een nieuw kwaliteitsmanagementsysteem in ter voorbereiding op de inmiddels verkregen ISO 9001- en ISO 27000-certificering. Dit heeft geleid tot een andere kijk op kwaliteitsmanagement binnen het CBS. De benadering is nu minder gericht op processen en meer op organisatie-eenheden. De auditcriteria zijn verschoven van de ES CoP en QAF naar ISO 9001, ISO 27001 en de AVG met een op risico's gebaseerde selectie van normen. Jaarlijks worden 30 interne en meer dan 80 externe audits uitgevoerd. Er wordt meer werk gestoken in continu verbeteren (de PDCA – Plan-Do-Check-Act-cyclus), en in de kwaliteitsaudits verschuift het accent van "We gaan na of we de juiste dingen doen = PDCA" naar "Kunt u me laten zien dat u de juiste dingen doet = laat me uw PDCA zien".

Het CBS heeft de ondersteuning van experts bij de toetsing van zijn belangrijkste producten en processen verbeterd. Deze ondersteuning richt zich op diverse gebruikers- en expertgroepen, en hiervoor zijn talloze faciliteiten in het leven geroepen. Het CBS heeft binnen zijn statistische hoofddivisies twee programma's opgezet: EBN2.x en KERS. Het EBN2.x-programma heeft tot doel de processen voor bedrijfsstatistieken effectiever en efficiënter te maken door bedrijfsbrede hulpmiddelen en werkmethoden aan te reiken en ruimte vrij te maken voor innovatie. Het KERS-programma, onlangs ingevoerd en volgens plan van kracht tot eind 2025, is een verlengingstraject voor

sociale, op registers gebaseerde statistieken dat gericht is op hergebruik van data, hulpmiddelen en methoden om de verwerking van registerdata te stroomlijnen. Het programma, gebaseerd op beste praktijken en ondersteund door een team van technische specialisten, methodologen, bedrijfsanalisten en vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, streeft ernaar de verwerking van data flexibeler en wendbaarder te maken en meer data, kennis, ICT en methoden te delen.

Deze initiatieven kunnen stuk voor stuk worden aangemerkt als belangrijke factoren om de kwaliteit van producten en processen beter te waarborgen.

In het huidige organogram van het CBS vallen kwesties die betrekking hebben op methodologie voornamelijk onder de hoofddirectie Dataservices, Resarch en Innovatie (DRI). De DRI-afdelingen voorzien statistische hoofddirecties van advies als het gaat om methodologie en procesbeheer. Een andere hoofddirectie die belast is met facility management (BIM) heeft een gespecialiseerde IT-afdeling met een speciaal team (Team BIT Solution Services) dat zich voornamelijk bezig houdt met onderzoek naar nieuwe technologie.

Uitbreiden van nationale en internationale samenwerking

Het CBS neemt actief deel aan internationale samenwerkingsverbanden en heeft dit vastgelegd in een Internationale Strategie 2020-2023. Op nationaal niveau neemt het CBS deel aan diverse relevante werkgroepen die kennisdeling bevorderen, zoals de AI-coalitie, een netwerk bestaande uit honderden institutionele leden uit het bedrijfsleven, de onderzoeksgemeenschap en de overheid.

Het CBS heeft een omvangrijk samenwerkingsverband opgezet met elf Nederlandse universiteiten, dat onder toezicht staat van en wordt beheerd door een speciaal team: het Expertisecentrum Hoger Onderwijs (ECHO). Het ECHO-team bestaat uit een centrale coördinator en zeven wetenschappelijke coördinatoren die zijn verbonden aan elke hoofddirectie. ECHO bevordert onderzoek naar statistieken, brengt studenten kennis en kunde bij op het gebied van statistieken, en brengt multidisciplinaire wetenschappelijke benaderingen en de statistische praktijk nader tot elkaar.

5. NALEVING VAN DE PRAKTIJKCODE EN TOEKOMSTIGE DENKRICHTINGEN

5.1 STERKE PUNTEN VAN HET STATISTIEKBUREAU EN DE DEELNEMENDE ANI'S WAT BETREFT HUN NALEVING VAN DE PRAKTIJKCODE

Moderne, professionele en betrouwbare statistische instantie

Het CBS baseert zich op een vastomlijnd institutioneel kader dat geworteld is in de ES CoP-principes. Meer in het bijzonder staan de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen niet alleen garant voor een lange institutionele traditie maar ook voor de professionele onafhankelijkheid van het CBS, en verschaffen ze een sterk wettelijk mandaat. Om wet- en regelgeving inzake statistieken te bevorderen, worden richtsnoeren en passende governancestructuren gehanteerd die de goedkeuring van nationale wetgevingsprocedures faciliteren. Een professionele gedragscode is beschikbaar en wordt openbaar gemaakt. CBS-personeel krijgt tekst en uitleg over het ethisch verantwoord omgaan met officiële statistieken.

Uit de door het peer review team gevoerde gesprekken met diverse stakeholders komt in grote lijnen naar voren dat het CBS in de media en in de samenleving als geheel een goede reputatie geniet. Nieuws van het CBS haalt vrijwel elke dag de krantenkoppen, aangezien de organisatie het accent legt op proactieve communicatie en ernaar streeft statistische berichten te 'vertalen' naar diverse doelgroepen. Daarnaast zijn samenwerkingspartners trots om de naam CBS op publicaties aan te brengen, aangezien dit een uitstekend 'uithangbord' is. Volgens de Eurobarometer is de reputatie van en het vertrouwen in het CBS aanzienlijk groter dan voor de overheid. Dit is een van de belangrijkste waarden die het CBS bezit, en het is zaak deze te behouden. Hier zitten meerdere aspecten aan. Ten eerste is het eenvoudiger om personeel te werven in een organisatie met een goede reputatie; daarnaast zullen personen en bedrijven eerder deelnemen aan onderzoek als ze het CBS vertrouwen, en een vertrouwde organisatie zijn is de beste manier om nepnieuws tegen te gaan.

Het CBS heeft een effectief systeem ontwikkeld om gebruikers te raadplegen. Gebruikers worden formeel en informeel geraadpleegd door rechtstreekse relaties tussen hoofddirecties of diensten van het CBS en gebruikers van hun sector, en via acht gebruikersraden onder de paraplu van de raad van advies.

Het CBS legt de nadruk op het verkrijgen van een 'sociale vergunning' voor zijn werkzaamheden in verband met nieuwe databronnen. Het idee achter dit concept dat diverse stakeholders (waaronder wetgevers) die te maken kunnen krijgen met een bepaalde activiteit, er langs informele weg hun fiat voor geven. Om een sociale vergunning te verkrijgen, moeten stakeholders en het grote publiek echter actief worden benaderd om de voordelen onder de aandacht te brengen en een breed maatschappelijk draagvlak te kweken voor nieuwe activiteiten. Sociale vergunningen zijn gebaseerd op vertrouwen – moeilijk te krijgen en makkelijk te verliezen. Deze 'contracten met de samenleving' dragen in hoge mate bij aan het vertrouwen in het CBS.

Personeel en financiële middelen

CBS lijkt over voldoende personeel en middelen te beschikken. In 2021 telde het CBS 1.964 werknemers, 1.175 mannen en 789 vrouwen, hetgeen gelijk staat aan 1780 voltijdequivalenten (VTE), en het aantal werknemers is in de afgelopen jaren min of meer gelijk gebleven..

Alles bij elkaar lijkt de begroting toereikend om het statistische meerjarenprogramma ten uitvoer te leggen, op voorwaarde dat het Ministerie van Economische Zaken bijdraagt aan de financiering van de vereiste IT-systemen. Deze zullen moeten worden ontwikkeld en geactualiseerd om

vervangingsprojecten ten uitvoer te leggen, nieuwe technologieën en nieuwe databronnen te integreren, geautomatiseerde verwerkingssystemen op te zetten, de informatiebeveiliging te versterken en de algemene

trend richting digitalisering in goede banen te leiden. Het IT-budget zal in de komende jaren waarschijnlijk een prominente kwestie blijven.

Personeelsbeleid

Het CBS is zeer actief op het gebied van werving. Op een arbeidsmarkt die over het algemeen wordt gekenmerkt door een tekort aan hoogopgeleid personeel en met name kundige IT-medewerkers, is het van groot belang op dat vakgebied goede mensen te kunnen aantrekken. Het CBS licht potentiële werknemers actief voor over de statistische werkomgeving en kondigt de opening van nieuwe posities aan. Met deze benadering verschuift het CBS het zwaartepunt van passieve naar actieve werving, en probeert het in contact te komen met potentiële werknemers en ze voor te lichten over doorgroeimogelijkheden. Dit is een hele goede manier om een lastige arbeidsmarktsituatie het hoofd te bieden.

In het kader van het personeelsbeleid probeert het CBS de arbeidsomstandigheden te verbeteren door de flexibiliteit te vergroten, bijvoorbeeld door ruimere mogelijkheden voor thuiswerken en flexibelere arbeidstijden. Flexibiliteit komt ook tot uiting in de recent gerenoveerde gebouwen van het CBS, met verschillende ruimten om te vergaderen, te ontspannen, samen koffie te drinken, etc. Over het algemeen biedt het CBS een moderne werkomgeving; zo bieden alle laptops de mogelijkheid om op afstand te werken en de panden zijn zodanig vormgegeven dat telewerken wordt gefaciliteerd.

Het CBS heeft een management development board opgezet die aanstellingen, loopbaanplanning en -trajecten beheert en potentiële leidinggevendenden in kaart brengt. Dit aspect, evenals de hierboven genoemde, maakt het personeelsbeleid van het CBS tot een toonbeeld van goede praktijken.

De CBS Academy is een interne opleidingsfaciliteit die werknemers maatwerktrainingen biedt. Het staat volledig onder toezicht van het CBS, en opleidingen worden niet uitbesteed. De CBS Academy heeft een eigen pand en een bedrijfslogo.

Interne rapportagelijnen

Een ander sterk punt van het CBS is het bestaan van een interne ethische commissie die om advies wordt gevraagd wanneer zich bijvoorbeeld ethische kwesties met betrekking tot gezondheids- of migratiestatistieken voordoen. Deze commissie verstrekt waardevol advies bij twijfelgevallen en is niet direct vertegenwoordigd in het bestuur van het CBS, en kan derhalve een onafhankelijk oordeel vellen.

Het CBS heeft het zogenaamde 'drielijsmodel' geïntroduceerd, een nieuw governance-model om verantwoordelijkheden en rapportagelijnen inzichtelijker te maken. Het model splitst managementrapportages op in twee lijnen. De eerste lijn, die betrekking heeft op processen, biedt producten en diensten aan klanten en beheert de risico's. De tweede lijn biedt expertise, ondersteuning en monitoring, en brengt uitdagingen in kaart als het gaat om risicogerelateerde kwesties. De rollen van Chief Methodology Officer, Chief Information Officer, Chief Quality Officer, etc. bevinden zich op deze lijn. De derde lijn is bedoeld voor interne audits, en biedt onafhankelijke en objectieve waarborgen en advies over de verwezenlijking van doelstellingen.

Coördinatie en samenwerking

Het CBS neemt actief deel aan internationale samenwerkingsverbanden via deelname aan diverse forums die worden georganiseerd door internationale organisaties (EU, VN, OESO, etc.) en gespecialiseerde netwerken. Op nationaal niveau neemt het CBS deel aan diverse relevante werkgroepen die kennisdeling bevorderen, zoals de AI-coalitie, een netwerk bestaande uit honderden institutionele leden uit het bedrijfsleven, de onderzoeksgemeenschap en de overheid.

Het CBS heeft een omvangrijk samenwerkingsverband opgezet met elf Nederlandse universiteiten, dat

onder toezicht staat van en wordt beheerd door een speciaal team, het Expertisecentrum Hoger Onderwijs (ECHO),

bestaande uit zeven decentrale coördinatoren uit elke hoofddirectie en een centrale coördinator. ECHO reikt het CBS specifieke kennis en expertise aan en een frisse invalshoek waarmee bestaande werknemers hun voordeel kunnen doen, en faciliteert de werving van nieuw personeel; onderzoekers, onderwijzers en studenten biedt het toegang tot microdatafaciliteiten, betere kennis van officiële statistieken, en mogelijkheden voor stages en fondsenwerving voor onderzoek. Promovendi en postdoctorale studenten, maar ook studenten die de European Master in Official Statistics volgen zijn betrokken bij ECHO. De twaalf buitengewoon en bijzonder hoogleraren, gefinancierd door het CBS binnen acht universiteiten en aangestuurd door raden van advies, ontwikkelen cursussen en onderzoek op methodologische terreinen (bijv. enquêtes, 'privately held data') en statistische onderwerpen (bijv. stedelijke en sociale statistieken) en geven advies bij proefschriften. Diverse concrete samenwerkingsverbanden tussen het CBS en universiteiten zijn binnen dat kader tot stand gebracht: wederzijdse detachering van personeel, expertgroepen, cursussen, zomercursussen en symposia.

Nieuwe databronnen en nieuwe werkwijzen

Het CBS loopt voorop bij het in kaart brengen van het potentieel van nieuwe databronnen voor officiële statistieken. Hoewel de inspanningen met betrekking tot het gebruik van mobiele telefoongegevens zijn gestaakt doordat het College Bescherming Persoonsgegevens privacy gerelateerde zorgen kenbaar maakte, zijn meerdere particuliere databronnen en innovatieve methoden op succesvolle wijze geïntegreerd in de productie van statistieken. Deze data zijn echter niet altijd geschikt voor de productie van statistieken, en de bruikbaarheid ervan hangt af van het domein. Het CBS heeft derhalve een datascouting-methode ontwikkeld. Datascouts worden binnen de organisatie aangesteld om de geschiktheid van potentiële bronnen te beoordelen. Informatie over databronnen en potentiële databronnen wordt verzameld in een centraal bronregister, hetgeen het dagelijkse werk van de datascouts vereenvoudigt en garant staat voor het hergebruik van informatie. In zekere zin vervult het CBS reeds de rol van een nationale data steward voor informatieverzoeken waaraan kan worden voldaan met officiële statistieken.

Wat de last voor bedrijven betreft, deze worden door het CBS jaarlijks gemeten. De totale lasten voor bedrijven worden geschat op 22 miljoen euro per jaar, waarvan 8 miljoen euro gerelateerd is aan Intrastat en 5,7 miljoen aan structurele bedrijfsstatistieken. Het CBS probeert het aanleveren van data voor berichtgevers eenvoudiger en voor bedrijven aantrekkelijker te maken, want er is ook nog zoiets als de waargenomen last. Ook de door de Nederlandsche Bank aan berichtgevers opgelegde last zal worden gekwantificeerd in toekomstige metingen. Om de kwaliteit van zijn producten te verbeteren was het CBS een van de eerste statistiekbureaus die een dienst oprichtte om informatie van grote bedrijven te verzamelen, ook welk bekend als de Large Case Unit (LCU). Het idee achter de invoering van de LCU is om het accent te leggen op de belangrijkste onderdelen van de economie. Op Europees niveau is er een netwerk van alle bestaande LCU's, waar de uitwisseling van beste praktijken en de internationale vergelijkbaarheid worden bevorderd.

Enkele jaren geleden reorganiseerde het CBS zijn softwareontwikkelingsprocessen. Scrum en Agile technieken worden momenteel toegepast voor de ontwikkeling van IT-projecten, en bij het ontwikkelen van software wordt vooral een beroep gedaan op ingehuurd personeel. Het CBS meent dat deze benadering, evenals het gebruik van open-source bibliotheken en programmeertalen in R en Python, garant staan voor flexibiliteit en producten opleveren die geschikt en kostenefficiënt zijn en tijdig worden geleverd.. In het kader van de invoering van ISO 9001 is meer de nadruk gelegd op continu verbeteren (actiever gebruik maken van de PDCA-cyclus), hetgeen in het systeem is ingebouwd.

Statistische informatiebeveiliging en microdata

Het CBS beheert al ruim 25 jaar internationale projecten inzake de beveiliging van statistische informatie. Voortbouwend op deze ervaring werd een gedetailleerd handboek over statistische

geheimhouding opgesteld, met richtlijnen en methoden voor gegevensbescherming. Bovendien ontwikkelde het CBS de ARGUS-software voor de beveiliging van statistische informatie.

Een goede praktijk is het deels in het Engels beschikbaar stellen van microdata aan onderzoekers en open data door het CBS, waaronder metadata. Talloze datasets zijn beschikbaar, bijvoorbeeld over sociale en bedrijfsstatistieken. Het CBS werkt voortdurend samen met wetenschappelijke gebruikers, en staat sommige van zijn werknemers toe om parttime als academicus te werken. Dit garandeert dat de door het CBS aangeboden datasets geschikt zijn voor wetenschappelijk gebruik. Het CBS telt momenteel 12 hoogleraren, die 1 maal per week in onderzoek en een zeer goed inzicht hebben in de data. Het is ook van belang dat elk project een casemanager heeft.

Innovatieve praktijken

Na jarenlang overleg is een portaal voor online berichtgevers nagenoeg een feit. Berichtgevers kunnen zien wat ze moeten aanleveren aan het CBS en wat reeds is aangeleverd. Dergelijke portalen hebben een ingebouwde feedback loop voor gebruikers, dus wanneer een onderneming een bepaalde vraag beantwoordt, worden statistieken weergegeven, waaronder het antwoord. Dergelijke portalen creëren een stimulans om antwoord te geven en zullen eenrichtingscommunicatie tot een interactief proces maken.

Een zeer efficiënte manier om statistische data te produceren is door middel van een datawarehouse-benadering, die door het CBS binnenkort zal worden uitgerold. Hierdoor zal een nieuw, geïntegreerd en uniform productiesysteem voor bedrijfs- (EBN2.x) en sociale statistieken (KERS) ontstaan. Deze integratie van talloze terreinen van bedrijfsstatistieken komt goed van pas. In de toekomst zal EBN2.x worden geïntegreerd met het hierboven genoemde portaal voor berichtgevers. Het zal modules en processen gaan delen met KERS, de sociale tegenhanger van EBN2.x.

Het CBS buigt zich momenteel over privacy preserving-technieken als aanvullende manieren om toegang te krijgen tot 'privately held data'. Privacy preserving-technieken kunnen worden beschreven als een verzameling technieken die het mogelijk maken gevoelige data te analyseren zonder toegang te verschaffen tot onderliggende afzonderlijke data, in gevallen waarin berichtgevers of particuliere datahouders niet in staat of niet bereid zijn deze data met het CBS te delen.

5.2 VRAAGSTUKKEN EN AANBEVELINGEN

5.2.1 Versterken van het institutionele kader

Nederland beschikt over een sterk institutioneel kader voor het produceren van officiële statistieken, en het peer review team toonde zich niet echt bezorgd over de tenuitvoerlegging van de principes die samenhangen met het institutionele kader. Het CBS heeft een sterke positie, zowel wat een solide wettelijk kader en het vertrouwen van de samenleving betreft. Desalniettemin heeft het peer review team een aantal terreinen in kaart gebracht waarop het Nederlandse statistische systeem zich afgezien van de ES CoP nog kan verbeteren als het gaat om de aanstelling en het ontslag van de directeur-generaal van het CBS, pogingen om toegang te krijgen tot 'privately held data', Human Resource Management en het inwerken van personeel.

Het peer review team merkte op dat de goedkeuring van het meerjarenprogramma en het jaarlijkse werkprogramma kan worden onthouden door de Minister van Economische Zaken als deze programma's niet passen binnen de financiële en organisatorische voorwaarden zoals uiteengezet in het door de Minister vastgestelde standpunt (artikel 17). Hoewel dit de zelfstandigheid van het CBS bij zijn taakvervulling zou kunnen beperken en het vertrouwen in het CBS als een onafhankelijke instelling in gevaar zou kunnen brengen, is geen aanbeveling geformuleerd. Dit omdat de in de afgelopen tien jaar aan het CBS opgelegde bezuinigingen geen nadelige invloed hebben gehad op de productie van Europese statistieken, noch een van de programma's; evenmin hebben ze het vertrouwen in het CBS als een onafhankelijk instituut in gevaar gebracht, ondanks aanpassingen van diens statistische takenpakket.

De Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek bevat een aantal bepalingen met betrekking tot de status, organisatie en taak van het CBS, en definieert een evenwichtige governance waarbij de onafhankelijkheid van het CBS wordt gewaarborgd, de procedure inzake de aanwending van middelen duidelijk uit de doeken wordt gedaan en zijn werkzaamheden gepland en aan de relevante autoriteiten (Minister van Economische Zaken, Ministerraad en Tweede Kamer) gerapporteerd worden). Het CBS bezit rechtspersoonlijkheid en heeft krachtens de Kaderwet ZBO van 2.11.2006 (artikel 2) de status van een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO). Het staat eenduidig te boek als zijnde op nationaal niveau belast met de productie van Europese statistieken (artikel 4). Bij gebrek aan ANI's is het CBS de enige statistische autoriteit in het Nederlandse statistische systeem. De directeur-generaal wordt geraadpleegd over door ministers geformuleerde statistische verzoeken (artikel 3). Statistische werkzaamheden in opdracht van derden zijn aan regels gebonden (artikel 5). De directeur-generaal stelt een meerjarenprogramma over vijf jaar (artikel 14) en een jaarlijks werkprogramma (artikel 15) op, die ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Minister van Economische Zaken. De raad van advies adviseert de directeur-generaal over het meerjarenprogramma en het jaarlijkse werkprogramma.

De voorschriften inzake de aanstelling en het ontslag van de directeur-generaal van het CBS, zoals vermeld in de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek (artikel 2a), vallen grotendeels onder de verantwoordelijkheid van de raad van advies (artikel 20). De raad draagt een kandidaat voor de positie van directeur-generaal voor bij de Minister en wordt geraadpleegd over diens schorsing of ontslag. Hoewel de onafhankelijkheid van het CBS door het peer review team niet als problematisch werd beschouwd, zou de aanstelling en – belangrijker nog – het ontslag van de directeur-generaal kunnen worden gekoppeld aan preciezere voorschriften, procedures en garanties om de institutionele stabiliteit op potentieel kritische momenten te verbeteren, temeer daar de raad van advies op gezaghebbende en legitiem wijze toeziet op de werkzaamheden van het CBS. Verder zou een grotere rol weggelegd kunnen worden voor statistische kwalificaties als selectiecriteria.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R1. De raad van advies zou zich moeten buigen over het proces voor de aanstelling en het ontslag van de directeur-generaal van het CBS, teneinde de procedures te stroomlijnen om de institutionele stabiliteit te versterken en het proces inzichtelijker te maken. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 1.8).

Toegang tot 'privately held data' voor statistische doeleinden wordt steeds belangrijker. Er moeten daarom meer inspanningen worden geleverd om deze toegang te faciliteren. Het CBS was de initiatiefnemer voor het Scheveningen-memorandum over big data en officiële statistieken, en nam het voortouw bij het in kaart brengen van potentiële nieuwe databronnen voor officiële statistieken (zoals het gebruik van mobiele-telefoondata). Het CBS moet blijven proberen in contact te komen met eigenaren van 'privately held data'. In de afgelopen jaren hebben platforms als Uber of AirBnB hun marktaandeel aanzienlijk vergroot. De omzet van deze platforms mag dan gering zijn, ze handelen een aanzienlijk aantal transacties af. En aangezien de platforms beschikken over informatie betreffende de transacties, kan dit een veelbelovende nieuwe bron zijn. Als het CBS echter geen rechtsgrondslag heeft om zich toegang te verschaffen tot deze data, dan moeten stimulansen worden gecreëerd voor deze bedrijven om hun medewerking te verlenen aan de productie van officiële statistieken.

In dit verband introduceerde het CBS het concept 'sociale vergunningverlening', waarmee wordt bedoeld dat de aanbieders van informatie, maar ook wetgevers, eerder geneigd zullen zijn het CBS toegang te verlenen tot dergelijke data wanneer sprake is van maatschappelijk draagvlak. Om deze sociale vergunning te verkrijgen, moeten echter inspanningen worden geleverd om de samenleving van het concept te overtuigen. Het CBS zou derhalve een campagne moeten starten waarbij gebruikers worden geraadpleegd over de voordelen van het gebruik van 'privately held data'. Ook moet het CBS toelichting verschaffen bij het nut van officiële statistieken, het mandaat van de statistische instantie,

de redenen voor het gebruik van 'privately held data', gegevensbeschermingswetgeving en de uitvoering ervan door de autoriteiten.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R2. Het CBS zou zich meer moeten inspannen om toegang te krijgen tot 'privately held data' en gebruikers op grotere schaal moeten raadplegen over de voordelen van het gebruik van nieuwe databronnen en over privacykwesties teneinde er een 'sociale vergunning' voor te verkrijgen. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 2.4).

Hoewel het CBS van mening is dat het over toereikende personele middelen beschikt om zijn programma's ten uitvoer te leggen, zal het in de komende jaren te maken krijgen met knelpunten, zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht. Door een snel toenemende uitstroom van werknemers die na 2023 met pensioen gaan zal het wervingsbeleid en de daarmee samenhangende opleiding van cruciaal belang worden, en bij personeelsbeheer moet meer aandacht worden besteed aan het verbeteren van hun doorgroeimogelijkheden binnen de organisatie. Nauwere banden met universiteiten en talloze stages kunnen de werving van jonge afgestudeerden faciliteren die reeds wegwijs zijn gemaakt in officiële statistieken. Het CBS heeft daartoe een effectieve organisatie op poten gezet, die wordt aangestuurd door het Expertise Centre and Higher Education Institutions-team. Er is een begin gemaakt met het verjongingsproces, zij het voorzichtig. Het aantal werknemers jonger dan 39 jaar nam tussen 2018 en 2020 met 11% toe, en vertegenwoordigt inmiddels 23% van het totale personeelsbestand.

Tegelijkertijd moet het CBS inspelen op snelle veranderingen in de productie van statistieken, bijv. het gebruik van nieuwe databronnen en nieuwe technologieën, en aanvullende statistische diensten aanbieden. Het CBS erkent het belang van opleiding voor de verwezenlijking van zijn doelstellingen, en laat met een actieve en ambitieuze HR-strategie 2020-2025 'een frisse wind' waaien. De strategie omvat een innovatief opleidingsbeleid met de oprichting van een CBS Academy die online- en klassikale trainingen op vakinhoudelijk vlak (methodologie, IT, data science, etc.) evenals maatwerktrainingen (20% van zijn begroting) verzorgt. De jaarlijkse doelstelling van 40 opleidingsuren per werknemer is echter nog aan de lage kant vergeleken met de door het CBS verwoorde ambities op het gebied van continu leren.

De aandacht die binnen de organisatie wordt besteed aan professionele ontwikkeling heeft geleid tot concrete maatregelen voor het beheer van personeelsmobiliteit, zoals een werknemerscarrousel, of het bekwamen van leidinggevendenden in het voeren van mobiliteitsgesprekken. De jaarlijkse enquête laat echter zien dat slechts 43,8% van mening is dat ze voldoende mogelijkheden hebben om de overstap naar een andere functie of afdeling te maken. Uit dezelfde enquête blijkt dat niet volledig tegemoet wordt gekomen aan de verwachtingen van werknemers, vooral als het gaat om de jaarlijkse beoordeling van hun prestaties en capaciteiten, en de ontwikkeling van hun loopbaan binnen het CBS.

Het CBS zou derhalve zijn personeelsbeleid verder moeten ontwikkelen om deze kwesties en de uitdagingen waar het in de komende jaren mee te maken krijgt, het hoofd te bieden

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R3. Het CBS moet zijn actieve personeelsbeleid blijven ontwikkelen, zich meer inspannen om alle medewerkers te informeren over hun doorgroeimogelijkheden en maatregelen treffen om de interne mobiliteit van personeel te bevorderen en ervoor te zorgen dat het CBS aantrekkelijk blijft voor talentvolle en veelbelovende werknemers. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 3.1).

Hoog opgeleide en gemotiveerde medewerkers zijn van grote waarde voor de productie van officiële statistieken. Het CBS moet een personeelsbeleid ten uitvoer leggen dat de beschikbaarheid van voldoende en hoog opgeleid personeel waarborgt, en inspanningen leveren om medewerkers voor de organisatie te behouden. Dit beleid moet regels omvatten voor de werving van personeel met de vereiste kwalificaties, en ingaan op zaken als opleidingsniveau, talentmanagement, loopbaanontwikkeling en motivering van medewerkers. Er moeten procedures voorhanden zijn om

alle medewerkers adequate vaardigheden en competenties bij te brengen via een passend opleidingsaanbod. Ten aanzien van het ESS moet het algemeen methodologisch kader dat wordt gebruikt voor Europese statistieken worden nageleefd. Het CBS heeft onlangs een kenniscentrum met een breed aanbod van opleidingen voor medewerkers tot stand gebracht, de CBS Academy.

Het CBS moet voortbouwen op dit concept en basistrainingen van de CBS Academy opnemen in het reguliere inwerkproces. Ten aanzien van alle medewerkers zou voorlichting over de algemene aspecten van Europese statistieken en het ESS-kwaliteitskader bijdragen aan een efficiëntere productie van Europese en andere statistieken. Daarnaast zou de deelname van CBS-personeel aan internationale bijeenkomsten, bijvoorbeeld op het niveau van de EU, VN, OESO of WTO, kunnen worden gefaciliteerd.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R4. Het CBS zou moeten overwegen de basistrainingen van de CBS Academy op te nemen in het reguliere inwerkproces, waaronder uitgebreide voorlichting over de algemene aspecten van Europese statistieken en het kwaliteitskader van het Europees Statistisch Systeem. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicatoren 3.1 en 7.1).

5.2.2 Inbedding van kwaliteitsmanagement

Het CBS draagt kwaliteitsmanagement hoog in het vaandel, en het peer review team toonde zich niet bezorgd over het kwaliteitsstreven van het CBS. In de peer review van 2015 werd het CBS geadviseerd om "maatregelen te nemen om zijn kwaliteitsmanagementsysteem steviger te verankeren (...) en zich te buigen over de invoering van de erkende bedrijfstaknorm voor kwaliteitszorg-/certificeringssystemen". In de periode die volgde op de peer review heeft het CBS de ISO 9001-certificering verkregen en zijn kwaliteitsmanagementsysteem navenant aangepast.

Het CBS beschikt inmiddels over een omvattend kwaliteitskader dat gebaseerd is op internationale normen zoals ISO 9001, ISO 27001, etc. Een omvattend en samenhangend metadatasysteem lijkt nog geen deel uit te maken van dit kwaliteitskader, aangezien het peer review team een gebrek aan samenhangende metadata vaststelde. Sommige gebruikers wezen op het gebrek aan volledige metadata voor de statistieken/data die ze gebruiken, maar gaven stevast aan dat medewerkers van het CBS klaar stonden om tekst en uitleg te geven.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R5. Het CBS zou een omvattend metadatasysteem moeten opzetten dat een samenhangend overzicht biedt van alle metadata waarover het CBS beschikt. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicatoren 15.1, 15.5, 15.6 en 15.7).

In de vorige peer review werd het CBS geadviseerd om zich nadrukkelijker te richten op het verschaffen van een geconsolideerd overzicht van de kwaliteit van statistische output, zoals de Europese normen voorschrijven. Op dit punt is er nog werk aan de winkel voor het CBS.

Omdat de meeste Europese statistieken enige vorm van kwaliteitsrapportage vereisen – volgens de Europese norm inzake kwaliteits- en metadatarapportages, en voor het indienen van data bij Eurostat – zou het efficiënt en nuttig zijn als de Single Integrated Metadata Structure binnen het CBS als grondslag voor kwaliteitsrapportage zou gaan fungeren. Op deze manier zouden alle kwaliteitsrapporten kunnen worden verbeterd door de Single Integrated Metadata Structure in één gemeenschappelijk metadatasysteem toe te passen, met de mogelijkheid om de relevante velden van de Single Integrated Metadata Structure te selecteren die vereist zijn voor verschillende rapportageverplichtingen. Dit zou minder administratieve rompslomp voor producenten van statistieken met zich meebrengen en samenhangende verslaglegging aan gebruikers in binnen- en buitenland mogelijk maken.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R6. Het CBS zou zijn kwaliteitsrapportage moeten baseren op de Single Integrated Metadata

Structure om efficiënte en geharmoniseerde verslaglegging op nationaal, Europees en internationaal niveau te bevorderen. Kwaliteitsrapporten moeten in het Nederlands en het Engels beschikbaar zijn. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicatoren 15.1, 15.5, 15.6 en 15.7).

Hoewel het CBS beschikt over een solide en omvattend kwaliteitskader, en kwaliteitsbewustzijn wijdverspreid lijkt binnen de organisatie (ook al is het ESS-kwaliteitskader niet overal even zichtbaar), ziet het peer review team mogelijkheden voor verbetering. Er zijn verschillende (lokale) systemen om de prestaties van de diverse productiesystemen inzichtelijk te maken. Statistische foto's zijn een voorbeeld dat binnen de CBS-hoofddirectie Sociaal-economische en Ruimtelijke Statistiek wordt gebruikt. Het systeem is in de plaats gekomen van diverse systemen die binnen de hoofddirectie werden gebruikt; managers hebben het gevoel meer controle te hebben en vinden dit een nuttig hulpmiddel voor continu verbeteren. Het systeem brengt zowel output als processen in kaart. Het geeft tevens een overzicht van de werking van de software, innovatie en verbeteringen evenals de stand van zaken bij het vernieuwingsinitiatief voor sociale, op registers gebaseerde statistiek (KERS). Binnen andere hoofddirecties zijn andere systemen in gebruik.

Het peer review team ziet de waarde in van een systeem dat outputs en processen voor zowel medewerkers als leidinggevenden in kaart brengt. Het review team is van mening dat het handig zou kunnen zijn te beschikken over één gemeenschappelijk systeem dat binnen de hele organisatie zou kunnen worden gebruikt, waar de statistische processen worden beschreven en dat de medewerkers en hun leidinggevenden houvast kan bieden. Dit kan nuttig en efficiënt blijken, niet alleen om een overzicht te bieden van de statistische processen, maar ook om de prestatie van de processen te volgen door kernprestatie-indicatoren voor de productie van statistiek vast te leggen. Een gemeenschappelijk systeem kan ook bevorderlijk zijn voor de personeelsmobiliteit binnen het CBS.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R7. Het CBS moet voortbouwen op het idee van een gemeenschappelijk instrument voor statistisch personeel en leidinggevenden dat inzicht kan bieden in de stappen in het productieproces en prestaties bij de productie van statistiek kan meten. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicatoren 8.3 en 8.4).

5.2.3 Verbeteren van de toegankelijkheid van statistische berichten

Het CBS probeert nadrukkelijk in contact te komen met gebruikers en de toegankelijkheid van statistische berichten voor de meest relevante gebruikers te waarborgen. Over het algemeen is het peer review team niet bezorgd over hoe uitvoering wordt gegeven aan het principe van toegankelijkheid van statistische berichten. Het peer review team ziet echter een aantal mogelijke knelpunten met betrekking tot voorinzage en de publicatiekalender. Wat het publicatiebeleid en de publicatiekalender betreft, heeft het peer review team terreinen in kaart gebracht waarop het CBS zich afgezien van de ES CoP nog zou kunnen verbeteren.

Het CBS geeft voorinzage in statistische berichten aan talloze overheidsinstanties en mediaorganisaties. Voorinzage wordt niet verleend voor beursgevoelige informatie (met uitzondering van kwartaalcijfers voor de economische groei, waarvoor voorinzage wordt verleend aan geselecteerde overheidsinstanties). Alle gebruikers aan wie voorinzage wordt verleend, maar ook de betreffende statistische berichten, worden vermeld op de website van het CBS. Het aantal voorinzagen is echter groot en voorinzage wordt maximaal 24 uur van tevoren verleend, hetgeen een brede tijdsspanne is. Hoewel de bevoorrechte gebruikers tevreden zijn, omdat dit ze in staat stelt zich voor te bereiden, gaf het peer review team aan dat de voorinzage in statistische berichten in strijd is met het onpartijdigheidsbeginsel als bedoeld in Verordening 223/2009 betreffende de Europese statistiek en in de ES CoP. Aangezien statistische instanties erop moeten toezien dat de productie en disseminatie van Europese statistiek objectief en transparant zijn, en dat alle gebruikers gelijk worden behandeld en gelijktijdig en in gelijke mate toegang hebben tot statistische berichten, acht het peer review team het noodzakelijk om maatregelen te treffen om naleving van de ES CoP te waarborgen door het voorinzagebeleid van het CBS grondig te herzien. Als voorinzage wordt gehandhaafd, kan op transparante wijze worden aangetoond dat de disseminatie van Europese

statistieken onpartijdig is door de regels en afspraken aan te scherpen en de duur van voorinzage in statistische resultaten te verkorten.

Om te voldoen aan de ES CoP, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R8. Het CBS zou zijn voorinzagebeleid moeten herzien, dat in strijd is met het onpartijdigheidsbeginsel. Als voorinzage wordt gehandhaafd, moet het CBS voorinzagetermijnen verkorten, de wijze van toegang herzien en de criteria die ten grondslag liggen aan afzonderlijke beslissingen transparanter maken. (Relevant voor de naleving: ES CoP, indicator 6.7).

Datums en tijdstippen van statistische berichten moeten vooraf worden aangekondigd. Een publicatiekalender moet openlijk beschikbaar een eenvoudig toegankelijk zijn om te waarborgen dat gebruikers tijdig worden geïnformeerd. Dit principe zorgt ervoor dat publicatiedatums voorspelbaar en transparant zijn. Eén manier om dit principe te eerbiedigen is door het aantal publicatietijdstippen gedurende de dag te beperken. Eén publicatietijdstip is eenvoudig te onthouden voor gebruikers. Het CBS hanteert momenteel meerdere publicatietijdstippen: 6.30 uur voor beursgevoelige berichten, 9.30 uur voor persberichten, 12.30 uur voor bedrijfsartikelen, 15.30 uur voor de eilanden in het Caribisch gebied, en berichten om middernacht zodat de laatste informatie kan worden opgenomen in de ochtendkranten. De gekozen tijdstippen gelden altijd op een bepaald moment en moeten van tijd tot tijd worden herzien in een snel veranderende omgeving, waarbij sociale media steeds belangrijker worden en de rol van ochtendkranten aan verandering onderhevig is. Daarom moet het CBS zijn publicatiebeleid herzien voor wat betreft publicatietijdstippen, en mogelijk het aantal dagelijkse publicaties beperken.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R9. Het CBS zou zijn publicatiebeleid moeten herzien om de voorspelbaarheid van de publicatietijdstippen te bevorderen en het aantal dagelijkse publicatietijdstippen te beperken. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 6.5).

Het CBS houdt op zijn website een publicatiekalender bij. De kalender wordt opgesteld voor aanvang van het statistisch jaar, maar ook elke vrijdag geactualiseerd voor de komende periode. De kalender is niet interactief en bevat geen informatie over de publicatietijdstippen van eerdere berichten. Het peer review team merkte ook op dat bij afwijkingen van het tijdschema voor de disseminatie, de publicatiekalender geen informatie bevat over eerdere publicatietijdstippen en alleen de nieuwe datum openbaar maakt, zonder nadere toelichting. Om naleving van de ES CoP te waarborgen, moeten afwijkingen van het tijdschema voor publicatie worden aangekondigd en toegelicht, en moet een nieuwe publicatiedatum worden vastgesteld. Gebruikers moeten afwijkingen daarnaast kunnen uitsplitsen naar statistisch vakgebied en verantwoordelijke producent. Het peer review team adviseert het CBS derhalve zijn publicatiekalender te herzien en informatie te verstrekken over wijzigingen in publicatietijdstippen, waarbij de redenen voor elke wijziging van het tijdschema worden vermeld.

Om te voldoen aan de ES CoP, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R10. Het CBS zou zijn publicatiekalender moeten aanvullen met informatie over de wijzigingen in publicatietijdstippen en redenen voor elke wijziging. (Relevant voor de naleving: ES CoP, indicator 13.4).

De publicatiekalender van het CBS bevat momenteel onvoldoende informatie voor Engelstalige gebruikers. De Engelse publicatiekalender geeft een beperkt aantal berichten weer, aangezien het alleen berichten bevat die zijn vertaald van het Nederlands naar het Engels. Het publicatietijdstip van de Engelstalige berichten is 15.00 uur, aanzienlijk later dan voor de Nederlandse berichten. Omdat alle gebruikers volgens Verordening 223/2009 betreffende de Europese statistiek gelijk moeten worden behandeld, stelt het peer review team voor alle berichten (zowel Nederlandse als Engelse) op te nemen in één publicatiekalender.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R11. Het CBS zou zijn publicatiekalender moeten herzien om te komen tot één kalender waartoe alle gebruikers op dezelfde voorwaarden toegang hebben. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 6.5).

5.2.4 Versterken van de gebruikersgerichtheid

Het CBS zet is actief betrokken bij het communiceren van statistieken, en het peer review team toonde zich niet bezorgd over de tenuitvoerlegging van de principes die samenhangen met gebruikersgerichtheid. Desalniettemin heeft het peer review team terreinen in kaart gebracht waarop het CBS zich afgezien van de ES CoP nog kan verbeteren. Deze omvatten inspanningen om nieuwe gebruikersgroepen te benaderen, voorlichting te verstrekken over privacykwesties en toegang te verschaffen tot microdata.

De Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek schrijft voor dat het CBS statistische informatie levert "ten behoeve van praktijk, beleid en wetenschap" (artikelen 3 en 15.3) Deze bepaling verwijst naar de ES CoP (principe 11 inzake relevantie), die stelt dat statistieken "voorzien in de behoeften van Europese instellingen, overheden, onderzoeksinstituten, bedrijven en het grote publiek".

Het CBS heeft een actieve communicatiedivisie en nauwe banden met de media en andere belangrijke partijen. In de behoeften van gebruikers wordt vaak voorzien door diverse formele en informele raadplegingen, rechtstreekse relaties tussen CBS-hoofddirecties of diensten en gebruikers van hun sector.

De raad van advies speelt een belangrijke rol bij het versterken van de relatie met gebruikers. Acht gebruikersraden, waarin zowel de gebruikers als producenten van statistieken deelnemen, vallen onder de raad van advies en bestrijken de volgende terreinen: een raad van advies voor berichtgevers, een gebruikersraad voor bedrijfs- en economische statistieken, een gebruikersraad voor sociale statistieken, een gebruikersraad voor de statistieken van de leefomgeving, een gebruikersraad voor macro-economische statistieken, een raad van advies voor methodologie, een raad van advies voor communicatie, en een gebruikersraad voor microdata. Ze werken samen met de betreffende afdelingen binnen het CBS. De raad van advies zorgt ervoor dat prioritaire behoeften worden vervuld en weerspiegeld in het jaarlijkse werkprogramma, en geeft advies over deze prioriteiten. De directeur-generaal voert jaarlijkse gesprekken met de belangrijkste gebruikers om strategische prioriteiten te bespreken en te informeren naar hun behoeften.

Verschillende gebruikers en stakeholders waarmee tijdens de peer review werd gesproken gaven blijk van hun waardering voor de output en de door het CBS gehanteerde procedures om statistische producten beschikbaar te stellen. Onderzoekers en onderwijzers zijn tevreden (al geven deze aan dat de toegang tot data voor studenten moet worden verbeterd) en de media kunnen eenvoudig contact opnemen met de relevante contactpersonen wanneer ze behoefte hebben aan meer uitleg over data.

Dat CBS veel aandacht besteedt aan het voorzien in behoeften van gebruikers blijkt uit de verscheidene manieren waarop het zijn informatie communiceert, hetgeen verder gaat dan de traditionele cijfers en rapporten: dankzij visualisaties, factsheets, open data, interactieve hulpmiddelen en dashboards worden statistieken steeds gebruiksvriendelijker en is het CBS beter in staat om grotere bevolkingsgroepen te bereiken.

In 2021 introduceerde het CBS 'Leren met het CBS', met lesmateriaal dat leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs bijbrengt waar data en statistieken in de samenleving betekenen voor staan. De eerste lesmaterialen voor basisschoolleerlingen in groep 7 en 8 zijn inmiddels beschikbaar. Het CBS acht het van belang dat zoveel mogelijk kinderen met dit materiaal in aanraking komen om hun statistische geletterdheid te vergroten.

Ondanks de grote belangstelling van de betrokken gemeenschappen, voornamelijk universiteiten, mediaorganisaties en handelspartners, zijn voorlichtingsprogramma's over statistiek en de actieve ontwikkeling van een communicatiebeleid, steunt het peer review team het streven van het CBS om nieuwe

gebruikersgroepen te benaderen. Hierbij valt te denken aan maatregelen om groepen in samenleving te benaderen die niet tot de traditionele gebruikers behoren, en inspelen op nieuwe behoeften en prioriteiten. Door de gebruikersgerichtheid te verbreden ontstaat mogelijk meer draagvlak voor de werkzaamheden van het CBS.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R12. Het CBS zou een strategie moeten ontwikkelen die tot doel heeft nieuwe gebruikersgroepen in kaart te brengen en te benaderen teneinde bredere lagen van de samenleving te betrekken. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 11.1).

Vanwege de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) worden nationale statistische instanties geconfronteerd met het feit dat berichtgevers en gebruikers zich steeds meer bewust worden van privacykwesties. Statistische autoriteiten hebben weliswaar de nodige ervaring met het produceren van statistische resultaten en tegelijkertijd de privacy van berichtgevers eerbiedigen, maar het toegenomen besef bij het grote publiek over de privacy van data brengt nieuwe uitdagingen met zich mee, hetgeen samenvalt met lagere responspercentages voor statistische onderzoeken. Hoewel het CBS beschikt over ruime ervaring met beveiliging van statistische informatie, en zich bewust is van het belang van proactieve communicatie, gaf het peer review team aan dat proactiever zou kunnen worden gecommuniceerd over geheimhoudingskwesties. Statistische geheimhouding is een complexe aangelegenheid, en het CBS zou zijn communicatie over privacykwesties moeten herzien.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R13. Het CBS zou zijn communicatie over privacykwesties moeten herzien, door ervoor te zorgen dat berichten waarvoor geheimhouding geldt gemakkelijk te begrijpen zijn, en alle aanvullende informatie direct beschikbaar is. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicator 5.4).

Het CBS beschikt over een geavanceerd systeem voor de toegang op afstand tot microdata. Het systeem omvat talloze datasets en is een waardevol hulpmiddel voor onderzoekers. Toegang tot microdata wordt onder strikte voorwaarden verleend aan universiteiten, wetenschappelijke organisaties en planbureaus die beschikken over een speciale onderzoeksafdeling. Het CBS verricht circa 2000 outputcontroles per jaar, en 29 werknemers zijn belast met deze controles. Hoewel de kosten voor toegang tot microdata worden gedragen door de onderzoeker, zouden deze kosten eenvoudig in een catalogus van microdatadiensten op de website van het CBS kunnen worden weergegeven, inclusief beschrijvingen van beschikbare informatie en kostenramingen voor de geleverde diensten. Gebruikers zijn doorgaans tevreden over het systeem, en gaven aan dat ze in de afgelopen jaren minder tijd kwijt zijn aan de outputcontrole. Het CBS gaf aan nieuwe benaderingen te willen verkennen om de procedures voor outputcontrole te vereenvoudigen en delen van het proces te automatiseren. Het peer review team ondersteunt deze moderniseringsinspanningen, temeer daar deze tot doel hebben het systeem te verbeteren en tevens de geheimhouding en beschikbaarheid van de data te waarborgen.

Om de naleving van de ES CoP verder te verbeteren, doet het peer review team de volgende aanbeveling:

R14. Het CBS zou zich moeten blijven inspannen om het systeem voor toegang op afstand tot microdata te optimaliseren en daarmee het niveau van de dienstverlening te verhogen, en tevens de geheimhouding en beschikbaarheid van de data te waarborgen. (Verbeteringsgerelateerd: ES CoP, indicatoren 5.6 en 15.4).

5.3 ZIENSWIJZE VAN HET STATISTIEKBUREAU, ALS DE NATIONALE COORDINATOR VAN HET NSS EN DE PEER REVIEW, OVER DEZE AANBEVELINGEN, VOOR ZOVER DEZE ZIENSWIJZE AFWIJKT VAN DE BEOORDELING DOOR DE EXPERTS

Het CBS wil het peer review team graag bedanken voor zijn grondige, objectieve en professionele werk en voor de constructieve discussies tijdens het peer review bezoek. Het CBS erkent dat de aangekaarte verbeterpunten relevant zijn.

Het CBS sluit zich aan bij de bevindingen van de experts.

BIJLAGE A – AGENDA VAN HET BEZOEK

Tijdsplanning	Onderwerp	Deelnemers
Dag 1 - 4 juli 2022		
09:00 - 09:45 uur	Vorbereidende bijeenkomst met de nationale coördinatiedesk	Het peer review team: Allen CBS: Directeur Strategie en bestuursadviesing (CSB). Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator Beleidsadviseur (CSB)
09.45-10.00 uur	Welkomstwoord en introductie, goedkeuring van de agenda en organisatorische kwesties	Het peer review team: Allen CBS: Directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator, Beleidsadviseur (CSB)
10.00-11.00 uur	Presentatie van het Nationaal Statistisch Systeem	Het peer review team: Allen CBS: Directeur-generaal CSB Senior Legal Advisor (CSB) Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator Beleidsadviseur (CSB)
11.00-11.15 uur	Koffiepauze	
11.15-12.45 uur	Professionele onafhankelijkheid en de Wet inzake overheidsstatistiek en daarmee samenhangende wetgeving	Het peer review team: Allen

		CBS: Senior Legal Advisor (CSB), functionaris voor de gegevensbescherming Directeur Milieu, energie en ruimtelijke statistieken (SER), directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator, Beleidsadviseur (CSB)
12.45-13.45 uur	Lunch	
13.45-15.00 uur	Voortgang en plannen voor de toekomst	Het peer review team: Allen CBS: Directeur CSB Directeur Research en Development, Chief Methodology Officer Hoofddirecteur Bedrijfsvoering, IT en methodologie Plaatsvervangend directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator, Beleidsadviseur (CSB)
15.00- 16.00 uur	Coördinatie en samenwerking (ES CoP-principe 1bis)	Het peer review team: Allen CBS: Beleidsadviseur CSB, relaties met universiteiten (ECHO) Senior Beleidsadviseur SER, Beleidsadviseur CSB Methodoloog DRI, Innovatiemanager Senior Beleidsadviseur SER, directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator
16.00-16.15 uur	Koffiepauze	

16.15-17.15 uur	Bijeenkomst met minister van Economische Zaken en Klimaat	Het peer review team: Allen Ministerie van Economische Zaken en Klimaat: Hoofd Owner Advice, plaatsvervangend hoofd Algemene Economische Politiek Coördinerend Adviseur Financiële en Economische Zaken CBS: Directeur CSB Directeur Control & bedrijfsadministratie Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator, Beleidsadviseur (CSB)
17.15-18.00 uur	Overleg van het peer review team	

Tijdsplanning	Onderwerp	Deelnemers
Dag 2 - 5 juli 2022		
09.00-10.30 uur	9.00-10.00 Programmering, planning en hulpmiddelen 10.00-10.30 uur Regeldruk	Het peer review team: Allen CBS: Hoofddirecteur Bedrijfsvoering, IT en methodologie Directeur Control & bedrijfsadministratie Hoofd Human Resources Plaatsvervangend hoofddirecteur Economie, bedrijven en nationale rekeningen Senior Beleidsadviseur (EBN), directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator, Beleidsadviseur (CSB)
10.30-10.45	Koffiepauze	

uur		
10.45-11.30 uur	Presentatie van de 'planning- & controlcycli'	Het peer review team: Allen CBS: Directeur Control & bedrijfsadministratie Hoofd Interne auditdienst Senior beleidsadviseur, Interne auditdienst Directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator, Beleidsadviseur (CSB)
11.30-12.15 uur	Presentatie van de CBS Academy	Het peer review team: Allen CBS: Directeur CBS Academy, Hoofdmethodeoloog, Directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator Beleidsadviseur (CSB)
12.15-13.15 uur	Lunch	
13.15-14.45 uur	Kwaliteit (organisatiestructuur, hulpmiddelen, monitoring)	Het peer review team: Allen
		CBS: Hoofd Interne auditdienst Senior beleidsadviseur, Interne auditdienst Directeur Research en Development, Chief Methodology Officer Directeur Demografische en sociaal-economische statistieken, directeur Nationale rekeningen Directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator

14.45-15.45 uur	Methodologie, gegevens verzameling, gegevensverwerking en administratieve gegevens	Het peer review team: Allen CBS: Directeur Research en Development, Chief Methodology Officer Hoofd van het team Methodologie, hoofdmethodeoloog, Directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator
15.45-16.00 uur	Koffiepauze	
16.00-16.20 uur	Presentatie van nieuwe initiatieven en technologische ontwikkelingen op het gebied van Privacy Preserving- technologieën	Het peer review team: Allen CBS: Directeur Research en Development, Chief Methodology Officer Directeur Strategie en bestuursadvisering, Hoofd Internationale betrekkingen. /Nationale Coördinator
16.20-16.40 uur	Presentatie van datascouting, centraal bronregister	Het peer review team: Allen CBS: Statistisch onderzoeker (DRI) Directeur Research en Development, Chief Methodology Officer Directeur CSB Hoofd Internationale Betrekkingen /Nationale Coördinator
16.40-17.00 uur	Presentatie van EBN 2.x	Het peer review team: Allen CBS: Plaatsvervangend hoofddirecteur Economie, bedrijven en nationale rekeningen Directeur CSB Hoofd Internationale Betrekkingen /Nationale Coördinator
17.00-18.00 uur	Overleg van het peer review team	
Tijdsplanning	Onderwerp	Deelnemers

Dag 3 - 6 juli 2022		
09.00-10.30 uur	Disseminatie en vertrouwelijkheid	Het peer review team: Allen CBS: Senior Beleidsadviseur SER, hoofdmethodoloog (DRI), plaatsvervangend directeur CSB Directeur Research en Development, Chief Methodology Officer Directeur Beleidsstatistiek en Dataproducties Hoofd Centrale Regie & Beleidsstaf (CCN), Directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator
10.30-10.50 uur	Presentatie van het systeem van sociaal-statistische datasets	Het peer review team: Allen CBS: Statistisch onderzoeker (SER) Directeur Demografische en sociaal- economische statistieken (SES), directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator
10.50-11.10 uur	Presentatie van Userlab	Het peer review team: Allen CBS: Methodoloog (DRI), Directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator
11.10-11.40 uur	Presentatie van de communicatiestrategie en het mediacentrum	Het peer review team: Allen CBS: Hoofd Centrale Regie & Beleidsstaf (CCN) Hoofd Redactie & Visualisatie (CCN) Hoofd Corporate communicatie (CCN) Hoofd Publiek & Media (CCN) Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator

11.40-12.00 uur	Presentatie van de output database (Statline)	Het peer review team: Allen CBS: Hoofd Centrale Regie & Beleidsstaf (Communicatie en nieuws) Hoofd Corporate communicatie (Communicatie en nieuws) Hoofd Publiek & Media Directeur CSB Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator
12.00-13.00 uur	Lunch	
13.00-14.00 uur	Bijeenkomst met junior medewerkers	Het peer review team: Allen CBS: Lid van CBS Young Statisticians Statisticus binnen het team Bedrijfsstatistieken (EBD), voorzitter adviesraad Young Statisticians Beleidsadviseur CSB Beleidsadviseur CSB, Internationale betrekkingen Statisticus binnen de teams Dataverzameling (DVZ), Arbeid en lonen (SAR), en Leefsituatie inkomen en samenhang (SIL) Statisticus binnen het team Bedrijfsstatistieken EBD
14.00-15.15 uur	Bijeenkomst met andere producenten: WEcR (Wageningen Economic Research) Nederlandse douane en ministeries	Het peer review team: Allen

		Wageningen Economic Research (WEcR): Senior Researcher Politie: Plaatsvervangend Hoofddirecteur Dataservices, Research en Innovatie Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND): Senior Adviseur Kadaster: Hoofd Data, Processen en Informatiemanagement CBS: Hoofd van het team Landbouw en natuur, plaatsvervangend hoofddirecteur SER Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator, Beleidsadviseur (CSB)
15.15-15.30 uur	Koffiepauze	
15.30-16.45 uur	Bijeenkomst met belangrijkste gebruikers - Media	Het peer review team: Allen Media: ANP Algemeen Dagblad RTV Noord NU.NL CBS: Hoofd Centrale Regie & Beleidsstaf (Communicatie en nieuws) Hoofd Redactie & Visualisatie (CCN) Hoofd Publiek & Media (CCN) Hoofd Internationale betrekkingen /Nationale Coördinator
16.45-17.45 uur	Overleg van het peer review team	
Tijdsplanning	Onderwerp	Deelnemers

Dag 4 - 7 juli 2022		
09.00-10.15 uur	Bijeenkomst met belangrijkste aanbieders van bestuurlijke informatie	Het peer review team: Allen
		Kamer van Koophandel: Directeur Government Stakeholder Management UWV: Directeur, divisie Data Services CBS: Plaatsvervangend hoofddirecteur Economie, bedrijven en nationale rekeningen Plaatsvervangend hoofddirecteur Sociaal-economische en Ruimtelijke Statistieken (SER) Directeur CSB Beleidsadviseur (CSB)
10.15-10.30 uur	Koffiepauze	
10.30-11.45 uur	Bijeenkomst met aanbieders van nieuwe databronnen	Het peer review team: Allen Medeoprichter Dataprovider: Datastrateeg binnen Dataprovider Translink (OV-chipkaartgegevens): Manager bedrijfseenheid Information Services Bencom (Bellen.com): Locatiemanager CBS: Methodoloog DRI, Innovatiemanager Hoofd team Verkeer en vervoer Directeur CSB Hoofd Internationale Betrekkingen /Nationale Coördinator

11.45-12:30 uur	Bijeenkomst met de Raad van advies	Het peer review team: Allen Raad van advies: Voorzitter van de raad van advies Lid van de raad van advies en voorzitter van het auditcomité Lid van het directieberaad Lid van begeleidende commissies
--------------------	---	---

		CBS: Directeur-Generaal Senior Beleidsadviseur, Secretaris van Raad van Advies CBS Directeur CSB
12.30-13.15 uur	Lunch	
13.15-14.45 uur	Bijeenkomst met belangrijkste gebruikers: ministeries en andere openbare/particuliere instellingen (waaronder DNB als gebruiker)	Het peer review team: Allen Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK): Hoofdanalist Centraal Planbureau (CPB): Hoofd ICT, afdeling Softwareontwikkeling en Informatiemanagement Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP): Hoofd afdeling Methodologie De Nederlandsche Bank (DNB): Hoofdeconoom, afdeling Economisch Beleid en Onderzoek CBS: Directeur Nationale Rekeningen, hoofd Internationale Betrekkingen /Nationale Coördinator Beleidsadviseur (CSB)

14.45-16.00 uur	Bijeenkomst met belangrijkste gebruikers - Wetenschappelijke gemeenschap	Het peer review team: Allen Universiteit Utrecht, EMOS Universiteit van Amsterdam - Hogeschool van Amsterdam 2 aan het CBS verbonden hoogleraren: Erasmus Universiteit Rotterdam, Universiteit van Amsterdam CBS: Beleidsadviseur CSB, relaties met universiteiten (ECHO) Hoofd Internationale Betrekkingen /Nationale Coördinator, Beleidsadviseur (CSB)
--------------------	---	--

16.00-16.30 uur	Overleg van het peer review team	
Tijdsplanning	Onderwerp	Deelnemers
Dag 5 – 8 juli 2022		
09.00-11.00 uur	Toelichtingen, resterende of aanvullende kwesities en aandachtsgebieden	Het peer review team: Allen CBS: Directeur CSB Hoofd Internationale Betrekkingen /Nationale Coördinator, Beleidsadviseur (CSB) Directeur Resarch & Development Chief Methodology Officer
11.00-11.15 uur	Koffiepauze	

11.15-13.00 uur	Bijeenkomst met het bestuur van het CBS: conclusies en aanbevelingen	Het peer review team: Allen CBS: Directeur- Generaal Hoofddirecteur Bedrijfsvoering, IT en methodologie Plaatsvervangend hoofddirecteur Economie, bedrijven en nationale rekeningen Directeur CSB Hoofd Internationale Betrekkingen /Nationale Coördinator, Beleidsadviseur (CSB)
13:00- 14:00 uur	Lunch	

BIJLAGE B – LIJST VAN DEELNEMERS

Directiebestuur van het CBS

- Directeur-Generaal
- Directeur Strategie en bestuursadvies (CSB).
- Hoofddirecteur Bedrijfsvoering, IT en Methodologie (BIM)

Raad van advies CBS

- Voorzitter van de raad van advies
- Lid van de raad van advies en voorzitter van het audit comité, lid van het directiebestuur, lid van begeleidende commissies

Nationale Coördinator (lid van het Internationale Coördinatieteam van het CBS)

- Hoofd Internationale Betrekkingen/Nationale Coördinator, Directie Strategie en bestuursadvies
- Hoofdmethodeoloog DRI
- Senior Beleidsadviseur SER
- Hoofd Corporate communicatie (CCN)
- Senior adviseur van het Auditteam

Andere deelnemers van het CBS

- Plaatsvervangend hoofddirecteur Economie, bedrijven en nationale rekeningen (EBN)
- Plaatsvervangend hoofddirecteur Sociaal-economische en Ruimtelijke Statistiek (SER)
- Directeur Milieu, energie en ruimtelijke statistiek (MER)
- Directeur Demografische en sociaal-economische statistiek (SES)
- Directeur Economie, bedrijven en nationale rekeningen (EBN)
- Directeur Research en Development, Chief Methodology Officer, directeur CBDS (DRI)
- Directeur Beleidsstatistiek en Dataservices (DRI)
- Directeur afdeling Control & bedrijfsadministraties (BIM)
- Directeur CBS Academy
- Hoofd team Verkeer en vervoer
- Hoofd Interne auditdienst
- Hoofd Personeelszaken
- Hoofd team Methodologie (DRI)
- Hoofd Redactie & Visualisatie (CCN)
- Hoofd Publiek & Media (CCN)
- Hoofd Information Dialogue (CCN)
- Hoofd Centrale Regie & Beleidsstaf (CCN)
- Hoofd team Landbouw en natuur (SER)

- Senior Beleidsadviseur, Directie Strategie en bestuursadvisering (CSB)
- Senior Beleidsadviseur, Directie Strategie en bestuursadvisering (CSB), secretaris van raad van advies CBS
- Senior Beleidsadviseur CSB, juridisch adviesteam
- Beleidsadviseur CSB
- Beleidsadviseur CSB, relaties met universiteiten (ECHO)
- Senior beleidsadviseur, Interne auditdienst, functionaris voor gegevensbescherming
- Senior beleidsadviseur, Interne auditdienst
- Methodoloog, Innovatiemanager (DRI)
- Senior Beleidsadviseur (SER)
- Statistisch onderzoeker (SER)
- Statistisch onderzoeker (DRI)
- Methodoloog (DRI)
- Senior Methodoloog (DRI)
- Senior Beleidsadviseur (EBN)

Junior medewerkers

- Statisticus binnen het team Bedrijfsstatistieken (EBD), voorzitter adviesraad Young Statisticians
- Beleidsadviseur CSB
- Beleidsadviseur CSB, Internationale betrekkingen
- Statisticus binnen het team Dataverzameling (DVZ)
- Statisticus binnen de teams Arbeid en Lonen, en Leefsituatie inkomen en samenhang
- Statisticus binnen het team Bedrijfsstatistieken (EBD)

De media

- ANP, datajournalist
- Algemeen Dagblad, datajournalist
- RTV Noord, datajournalist
- nu.nl, journalist

Wetenschappelijke gemeenschap

- Hoogleraar Statistiek in de Sociale Wetenschappen, Universiteit Utrecht, hoogleraar Sociale statistieken, universiteit van Southampton, EMOS-Utrecht
- Lector Responsible IT en wetenschappelijk directeur van het Centre of Expertise Applied Artificial Intelligence, Hogeschool van Amsterdam
- Hoogleraar Data-analyse en Economische Statistiek en mededirecteur van het Center for Nonlinear Dynamics in Economics and Finance, Universiteit van Amsterdam
- Bijzonder hoogleraar Erasmus Universiteit Rotterdam, vakgroep Openbaar Bestuur en Sociologie (Stedelijke statistieken)
- Bijzonder hoogleraar Maatschappij- en Gedragswetenschappen, Universiteit van Amsterdam

Andere deelnemers van buitenaf

- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, hoofd Owner Advice
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, plaatsvervangend hoofd Algemene Economische Politiek
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, coördinerend adviseur financieel-economische zaken
- Wageningen Economic Research (WEcR), senior onderzoeker
- Politie, plaatsvervangend directeur Strategie en Innovatie
- Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), senior adviseur
- Kadaster, hoofd Data, Processen en Informatiemanagement
- Kamer van Koophandel, Directeur Governmental Stakeholder Management
- UWV, directeur divisie Gegevensdiensten
- Dataprovider, medeoprichter
- Dataprovider, datastrateg
- Translink, manager bedrijfseenheid Information Services
- Ben.com, locatiemanager
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), hoofdanalist
- Centraal Planbureau (CPB), Hoofd afdeling ICT, Softwareontwikkeling en Informatiemanagement
- Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), hoofd afdeling Methodologie
- De Nederlandsche Bank (DNB), hoofdeconoom, afdeling Economisch Beleid en Onderzoek